

**REFERÈNDUM 2017:
LA CLAU QUE
OBRE EL PANY**

**ANNA GABRIEL · JORDI GUIXART
GERARD NOGUÉS · CARLES RIERA · BLANCA SERRA
ALBERT BOTRAN · ÒSCAR SIMON · JOAN GARRIGA "NANA"
MIREIA BOYA · XEVI GENERÓ · MIREIA VEHÍ
ALBERT NOGUERA · GABRIELA SERRA · BENET SALELLAS
QUIM ARRUFAT · SERGI SALADIÉ · EULÀLIA REGUANT
NÚRIA GIBERT · DAVID FERNÁNDEZ**

**COORDINACIÓ
QUIM ARRUFAT · BENET SALELLAS**

CAP AL REFERÈNDUM

Índex

Pròleg

Què és rendir-se?

Anna Gabriel 6

Capítol 1

Un país de lluites compartides

Jordi Cuixart 9

Capítol 2

Un país divers

Gerard Nogués 14

Capítol 3

Per una geopolítica dels PPCC

Carles Riera 10

Capítol 4

Una reflexió sobre els anys de la transició postdictatorial.

Els seus enganys i les seves lliçons.

Blanca Serra i Puig 18

Capítol 5

De les consultes al 9N, la mobilització civil des de baix

Albert Botran i Montse Venturós 23

Capítol 6

Procés destituent: de les places a la proposta

Òscar Simon i Joan Garriga Nana 28

Capítol 7	
El referèndum com a oportunitat de ruptura	
Mireia Boya	38
Capítol 8	
La CUP: referèndum, independència, Països Catalans	
Xevi Generó	43
Capítol 9	
El Procés Constituent: l'oportunitat democràtica	
Mireia Vehí i Albert Noguera	46
Capítol 10	
La desobediència imprescindible	
Gabriela Serra i Benet Salellas	52
Capítol 11	
Les potencialitats d'una nova república.	
No es tracta de canviar de bandera, sinó de canviar de model	
Quim Arrufat	58
Capítol 12	
Recuperar totes les sobiraniaes	
Sergi Saladié	63
Capítol 13	
Una oportunitat europea: construïm república	
Eulàlia Reguant i Núria Gibert	68
Capítol 14	
Uns altres 40 anys?	
David Fernández	74

Pròleg

*Què és rendir-se?
No ho sabem, nosaltres som dones.*

Anna Gabriel

Des que vam decidir portar la nostra acció política, també al Parlament de Catalunya, hem estat travessades pel que en el seu moment vam anomenar «la triple crisi», que de manera sintètica, al·ludia a la de la relació amb l'Estat espanyol, l'econòmica i la del sistema de representació democràtica. Potser, per acabar-ho d'ajustar i actualitzar, també hauríem de parlar de com maldem per evitar que un altre eix, una altra crisi, ens travessi: la del patriarcat, la de la desigualtat, la del marc normatiu heteropatriarcal.

Des del 2012 i fins ara, hem estat treballant, decidint, impulsant, activant, criticant, impugnant, proposant... des del que som, amb les eines que tenim i amb la cultura política que ens presenta i representa. I tot i que no és exactament moment de fer balanç, sí que podem dir, que no totes les «crisis» han tingut el mateix impacte, la mateixa capacitat d'ocupar actualitat política i mediàtica, que no vol dir, en absolut, que no tinguin impacte real, quotidià, sagnant en alguns casos, en les condicions materials de vida de les persones.

Si hi ha algun canvi en el panorama politicosocial, respecte al de fa no tants anys, és l'amplíssima convicció que les bondats del règim autonòmic (el que ens reservava episodis d'alternança amable de governs i una distribució competencial pacífica) s'han exhaurit. Ni és bo, ni és amable, ni és pacífic. Hem constatat que en la base i el fonament de l'estat de les autonomies, en l'arquitectura juridicoinstitucional del règim gestat abans, durant els darrers anys del franquisme, però segellat el 1978, no hi havia altra cosa que la imposició i autoritat del centralisme, l'esperit d'un nacionalisme excloent i una democràcia d'estret abast, de mirada curta i ràpid retrocés.

Per a l'esquerra independentista, el dret a l'autodeterminació és irrenunciable, arreu dels Països Catalans, perquè mai ens havien arribat a convèncer que l'autonomisme pogués comportar la consecució de drets socials, econòmics, culturals o polítics. El fet és que ara podem tenir la possibilitat que una part importantíssima de la població del Principat estigui disposada a exercir-lo en forma de referèndum d'independència.

Un referèndum que cristal·litza aquesta voluntat de donar resposta popular, de majories, a la crisi en relació amb l'Estat, però que també ha de poder ser l'avantsala d'un procés constituent que permeti atendre les altres crisis, les que malgrat que no s'hagin imposat amb la mateixa força, s'expressen amb tanta o més virulència. El capitalisme finançaritzat que deixa acumular més riquesa en cada vegada menys persones, condicions laborals de misèria, i misèria per a qui no té cap condició laboral més enllà de la desocupació o l'explotació. Els feminicidis i les violències quotidianes, el masclisme, les agressions i la discriminació. La corrupció, els sobres, les deixes, les mentides i les elusions fiscals condecorades. Un llarg estol de condicions estructurals derivades d'un sistema econòmic determinat, no l'únic possible, no ho oblidem, malgrat que insisteixin en la idea.

I per això, per aquest compromís expressat pel Parlament, també pel Govern, i per un teixit social organitzat, divers i heterogeni, hem volgut trobar el temps i l'espai per posar-nos a escriure. Hem buscat i trobat el temps per oferir un petit treball, ni exhaustiu ni definitiu, però creiem que escaient i d'utilitat per un moment com l'actual.

El llibret que teniu a les mans vol ser una compilació ordenada dels principals arguments i les principals visions que tenim a la CUP-Crida Constituent, no drets també per persones que no en formen part, respecte al referèndum i el present moment polític. Eines, arguments i reflexions entorn el referèndum, el Procés Constituent i els Països Catalans que ens serveixen per presentar-nos al món i, ahora, per explicar-nos també aquí.

Hem volgut parlar de l'aquí, del nostre país, de la seva gent, de les seves lluites, de la seva diversitat i del seu mestissatge, de la seva memòria i dels seus marges. Perquè creiem que no ens podem acabar d'entendre, si no recordem i recuperem la història de qui va impugnar, des de la perspectiva nacional, però també social, l'anomenada transició. Perquè creiem que és important llegir-nos des del paper que ha tingut l'impuls municipalista a les consultes per la independència. I també sabem que sense places ocupades, sense primers de maig i vagues combatives, difícilment podríem dibuixar una opció destituent possible.

Hem volgut parlar de la gent, del camí que volem traçar, de les eines que tenim i dels objectius que perseguim. I, al cor de la proposta, posar-hi el referèndum, perquè creiem que ha esdevingut el batec per fer avançar la sortida d'un règim que, majoritàriament, sabem que no ens representa, que no ens defensa davant els més poderosos, que no té cap intenció de trencar sostres de vidre, que no té cap voluntat de respectar-nos, ni per com parlem, ni per com pensem.

L'objectiu de la República ha de ser allò que desbordi l'onada centralitzadora i destructora de drets polítics, socials i laborals, i ha de poder posar-se al servei de la recuperació de les sobiraniaes, del control sobre els recursos i els sectors estratègics, d'un decreixement necessari i d'una nova relació amb el metabolisme natural.

Un referèndum que obri portes i panys. Un referèndum com a clau desobedient cap un nou terreny de joc. Un referèndum que ja està suspès per l'Estat, i que només es podrà celebrar amb tota la determinació i tota la voluntat, arraconant cadires, càlculs i tàctiques de partit. Un referèndum que es construeix amb ciments desobedients perquè no n'hi ha d'altres.

El que teniu a les mans no són receptes, ni és cap programa electoral, ni és res que calgui referendar ni adquirir. És reflexió, proposta i debat. És part de la nostra raó de ser i, per tant, el millor que tenim.

Un país de lluites compartides

Jordi Cuixart

«El que som com a poble no és per essència o perquè deriva d'un passat immemorial, sinó per allò que ens hem guanyat, en petites lluites i grans batalles, a cada racó del país.» El filòsof Xavier Antich defineix molt bé l'esperit de la campanya «Lluites compartides» impulsada per Òmnium Cultural, per socialitzar i compartir les lluites socials i nacionals -la cara de la mateixa moneda- dels últims 60 anys.

Un reconeixement col·lectiu, necessari i sincer cap a milers de lluitadors i lluitadores anònimes, que han treballat pel bé col·lectiu i han contribuït a construir un barri, un poble, una ciutat, un país i un món una mica millor. En aquest país no ens ha estat res regalat. Perquè ens hem asfaltat els carrers i enlluernat les places, hem lluitat per cadascuna de les nostres conquestes col·lectives, deixant-nos-hi la pell.

Creiem que la memòria és la millor llavor per sembrar futur. Perquè si aprenem del passat, el reconeixem i el compartim, estarem en millors condicions de guanyar el nostre present plegats.

Així, hem commemorat els 40 anys de l'Assemblea de Catalunya, hem homenajat les lluites per un habitatge digne al Vallès dels anys 70, la tancada de dones de la vaga de Motor Ibèrica del 1976, el moviment veïnal que va segrestar autobusos al Pomar de Badalona el 1985 o les lluites ecologistes per salvar els volcans a la Garrotxa. Sense lluita no hi ha conquesta.

Som humils seguidors de la Roig: «Si hi ha un acte d'amor, aquest és la memòria.» I la campanya «Lluites compartides», la seva mirada, és un acte d'amor sincer i col·lectiu, de reconeixement a tots aquests homes i dones, plens d'esperança, que mai van deixar de creure que un món millor era possible. Lluit-

tadors com els que la mateixa Montserrat Roig biografia a Els catalans als camps nazis, que contra la indignitat més gran de la condició humana van mantenir viva la flama per la justícia, la llibertat i la dignitat en la nit més fosca. En temps molt més difícils, mai van defallir. El seu llegat ens fa petits i a l'hora ens obliga a no defallir mai.

Aquesta campanya també ens ha brindat l'oportunitat de debatre sobre el model de país que tenim i volem construir plegats. Sobre les conquestes col·lectives que avui estan en risc o de les emergències socials que colpeixen els més desfavorits. De la necessitat de viure en una societat amb igualtat d'oportunitats per a tothom o de la convivència entre iguals que el model d'escola catalana ha suposat.

Jo sóc fill d'una murciana i d'un badaloní. D'una carnissera i d'un obrer de peu de fàbrica. Uns pares, com la immensa majoria dels pares de l'època, bona gent, treballadors i poc militants i desencisats. Quan tens feina per arribar a final de mes, com era la seva condició, sovint no tens gaire temps per dedicar-te a una altra cosa.

En canvi, l'atzar va fer que jo em criés al voltant de la carnisseria, al centre del poble, a Santa Perpètua de Mogoda, a les faldes de ma mare, on l'entorn estava molt catalanitzat. Era un poble amb molta dignitat de ser obrer, amb una consciència nacional hereva de la tradició del PSUC, però també d'aquelles parròquies arrellades al poble i al territori, que tenien també un gran compromís amb tot el que feia referència a la cultura popular.

En el si d'una família castellanoparlant i amb poca cultura associativa, vam començar a créixer els germans i va ser ma mare, la murciana, qui va dir (i això ho explica molts cops el meu pare, amb molt d'orgull): «*Oye, nene, si estamos viviendo en Cataluña, a los niños les vamos a hablar en catalán, ¿no?*». I el meu pare li va dir: «*Ah, pues vale.*» Si li hagués dit una altra cosa, és possible que, qui avui us escriu, no seria el president d'Òmnium. Sense cap mèrit especial, és indubtable que això no és un èxit d'una sola persona sinó que és un èxit col·lectiu.

Podem estar parlant de centenars de milers de catalans que vam viure aquesta realitat. La meva realitat és la realitat de molta gent dels Països Catalans. De cases on es parlava i es parla en castellà (i ara ja centenars de llengües de tot el planeta) amb tota normalitat, gent que no hem renunciat mai a allò que es parla a casa nostra, però en canvi sentim la llengua catalana també com a pròpia i sense demanar permís ni renúncies a ningú.

Per això reivindicuem la lluita dels pares i mares de Santa Coloma de Gramenet, majoritàriament castellanoparlants, que el 1982 van impulsar la immersió lingüística, pilar del model d'escola catalana. Un èxit col·lectiu per a la cohesió

social i la igualtat d'oportunitats. Ells són, potser, el millor exemple de les lluites compartides. Aleshores, Òmnium va ser útil formant els primers mestres de català i avui, des de Somescola, segueix defensant un model propi per evitar la segregació escolar per raó de llengua.

A l'escola, però, aquesta mateixa escola catalana, m'havien arribat a dir «*el catalán*». Jo arribava a casa i deia: «*Hostia, ¿yo soy el catalán?*». I ma mare em deia: «Tu ets el que parles català, però és que catalans ho som tots.» Ma mare, la murciana, em deia: «Jordi, tranquil, perquè catalans ho som tots.» Aquesta és una altra gran lliçó.

Els Països Catalans, t'interpel·len pel teu destí, no pel teu origen. Perquè volem una societat on tothom, i també els fills dels nouvinguts, puguin crear els seus propis projectes de vida; on les persones més desfavorides sàpiguen que poden comptar amb unes institucions i una societat solidària i valenta, que es reconeix forta en la diversitat.

Tenim el repte de garantir que mai ens dividiran com a poble, i la millor manera d'aconseguir-ho és normalitzant i enfortint d'una vegada per totes l'imaginari col·lectiu de país, que ens permeti que tots ens sentim identificats amb la part del tot que configura el conjunt de la societat dels Països Catalans.

La nostra societat dels anys seixanta ha donat pas a una societat on es parlen més de 300 llengües i la diversitat d'orígens, creences i cultures, per sort, no es pot aturar. En una societat on el fet migratori és estructural, trobar elements bàsics per compartir esdevé un repte colossal i sobretot primordial, si és té la certesa que permet garantir la igualtat d'oportunitats per a tots els conciutadans. Siguem els generadors de l'autoestima d'aquest fet migratori que ens ha portat a ser una societat oberta, valenta i gens submissa.

Per això reivindiquem un imaginari que sabem que és més ric si tothom hi aporta allò que li és més substancial, un imaginari col·lectiu que és més fort si tothom hi pot trobar part dels sentiments més sincers.

En el procés polític que viu el Principat, però, el nostre discurs no vol eixamplar a ningú, no volem ser astuts. Som i seguirem sent sincers i honestos, perquè aquesta és l'única manera per poder construir projectes col·lectius sòlids a llarg termini.

Quan diem que volem contribuir a la cohesió social reafirmem la necessitat de garantir el progrés i la llibertat; un sol poble que avança decididament perquè és capaç de generar grans consensos, com el desig d'una societat més justa.

La conquesta d'una renda garantida de ciutadania n'és un bon exemple. Com les iniciatives cooperatives que es construeixen des de l'economia social. Amb el llegat de 55 anys d'història i la força de 66.000 socis i 40 seus territorials, Òmnium continua treballant per a la cohesió social. Per exemple, impulsa amb Coop 57 i les ECA el projecte «Lliures» (<https://projectelliures.cat>), un fons econòmic de solidaritat, des d'on emplacem a tothom a combatre les injustícies socials, passant a l'acció de manera organitzada i eficient.

Perquè creiem en la corresponsabilitat entre la ciutadania, la societat civil i les institucions catalanes per revertir unes dades darrere de les quals hi ha homes i dones plens de dignitat per treure de la situació de pobresa en la qual es troben 1,5 milions de persones o per combatre el 21% de la població en risc d'exclusió social. Entre tots i totes hem de bastir uns fonaments més sòlids per combatre d'arrel l'emergència social i transformar les pors en esperances col·lectives.

Lluites compartides del passat, doncs, que esdevenen lluites compartides del present. Avui aprenem de les grans mobilitzacions sobiranistes, d'Òmnium al costat l'ANC, de l'esperit del «Sí se puede» de la PAH. Dels voluntaris de la comunitat d'EKO, reivindicant l'acollida de refugiats, i de la valentia dels mateixos refugiats que clamen per una vida digna.

No podem guanyar ni el present ni el futur dels nostres fills i filles sense defensar la sobirania, la democràcia i els drets socials. La qüestió social és un repte col·lectiu que afrontem com a societat i país, més enllà de l'independentisme. En la defensa dels drets socials i la democràcia, les institucions i la societat civil hem d'estar units, és l'única garantia per poder guanyar un Estat espanyol que ens nega la sobirania.

Un Estat que no només ens nega el dret democràtic d'autodeterminació, sinó que està disposat a tombar les lleis d'emergència habitacional. Dues cares de la mateixa moneda.

Vivim en un Estat espanyol feble amb els més poderosos i inflexible amb els més vulnerables. Un Estat que nega l'acollida a milers de refugiats sirians que fugen d'una guerra dramàtica, que impedeix la millora de la nostra economia i benestar quotidians ofegant-nos amb infraestructures caduques, que promet inversions que mai arriben exercint veritable violència sobre els usuaris de la RENFE que veuen com els seus drets són vexats sistemàticament o com les llars dels nostres jubilats acaben incendiades per la pobresa energètica.

Perquè els reptes del present són molt grans, com la lluita contra el patriarcat, el ple reconeixement de l'opció sexual de cadascú o la normalització de la inclusió de les persones amb discapacitats.

Perquè tots els catalans i catalanes, sense exclusions, serem els ciutadans fundacionals de la república catalana que naixerà i és fonamental que ens sentim interpel·lats com a comunitat. Perquè això, com diem sovint, no va de banderes sinó de guanyar un país millor per a tothom.

Avui, com cada dia, ens conjurem humilment per seguir el compromís fidel de tants i tants lluitadors anònims per a un país millor. Com ens recorda sempre **Candel: «Tots i totes fem un sol poble!»** i nosaltres hi afegim: **«No ens deixarem ningú pel camí.»**

UN PAÍS DIVERS

Gerard Nogués

Si la independència de Catalunya s'aconseguís presentant-nos a un procés de selecció de països que volen ser lliures, no deixaríem passar ni un minut de la primera entrevista per dir amb orgull que som un poble històricament divers. I acte seguit afirmaríem rotundament, i amb vanitat, que som un país tolerant davant aquesta diversitat.

No està gens malament que un país hagi construït aquesta carta de presentació, de fet demostra la necessitat històrica que tenim els catalans i les catalanes de proclamar-nos com a societat plural i oberta, en contraposició amb un Estat espanyol uniformitzador. La diversitat interna de Catalunya, entesa com a valor, ha format part de la dialèctica amb l'Estat espanyol, especialment en el discurs del catalanisme d'esquerres.

Però, què hi ha de cert en aquest relat autocomplaent?

Negar la diversitat interna de Catalunya és absurd, però també és absurd creure que aquesta característica ens fa singulars. Com tota societat contemporània, Catalunya és una societat plural i complexa que viu unes dècades de gran acceleració d'aquesta diversitat. A Catalunya, com arreu, es multipliquen les identitats, els interessos, les llengües, els valors... però el que ens hem de qüestionar és si realment hem sabut acceptar, reconèixer i estimular aquesta heterogeneïtat en el terreny polític, especialment ara, enmig del «procés» independentista i a les portes d'un referèndum d'autodeterminació.

Més enllà de tolerar la diversitat, hem sabut integrar-la políticament a la nostra societat? Ha format part de la construcció de la nostra comunitat política? Durant els anys de la Catalunya autonòmica aquest ha estat un debat gairebé inexistent, ni tan sols durant els anys de màxima arribada d'immigració. Instal·lats en debats

estèrils sobre multiculturalisme i integració cultural, la classe política catalana en el seu conjunt ha viscut cofoia només parlant del dret a la diferència cultural, i construint la fotografia d'una Catalunya cosmopolita mosaic de cultures. Què ha fet la Catalunya autonòmica per defensar el dret dels nous catalans a intervenir políticament en la defensa dels seus interessos? Entre poc i res.

Sigui com sigui, ja fa uns anys que vivim l'enterrament per fascicles d'aquesta Catalunya autonòmica. El moviment independentista ha estat capaç de construir majories amb un nou horitzó: la república catalana. I és en aquest nou escenari d'autodeterminació política que esdevé inajornable l'acceptació de la diversitat del poble català.

En aquest sentit no sembla pas que anem massa bé. Tot i els esforços per parlar d'un moviment independentista transversal, la realitat ha estat una altra. Majoritàriament, l'independentisme s'ha visualitzat com una revolta de la classe mitjana catalanoparlant, obsessionada amb la unitat política i que apareix uniformada quan se li ha de fer una fotografia. Realment desmotivador per aquelles persones que fins ara han estat excloses políticament de la Catalunya autonòmica. Un error a revertir urgentment.

Estem vivint moments excepcionals de construcció d'una comunitat política i, a pocs mesos d'un referèndum d'autodeterminació, l'independentisme ha d'acceptar i reconèixer la diversitat d'aquest país i les altres formes de ser catalans. Per guanyar el referèndum i construir la república catalana haurem d'ampliar el «nosaltres» constituent.

Dels errors se n'aprèn i la convocatòria d'un referèndum d'autodeterminació és una oportunitat majúscula. Dur a terme un referèndum d'autodeterminació significa recuperar la concepció integradora i pluralista de la construcció nacional i reforçar la consciència compartida de formar part d'una mateixa comunitat política. Guanyar el referèndum d'autodeterminació ens permetrà obrir la porta d'un procés constituent, la gran oportunitat per construir un projecte nacional que incorpori la diversitat des del seu moment fundacional. No se m'acut millor manera d'aconseguir la igualtat democràtica dels exclosos que a través d'un referèndum d'autodeterminació i el conseqüent procés constituent en què els nouvinguts i la classe treballadora puguin exigir la pertinença a una comunitat política on poder defensar els seus interessos i les maneres diverses de ser catalans.

El procés d'autodeterminació política que el poble català vol protagonitzar ha de ser capaç de generar una identitat compartida, visualitzar el poble català en termes de societat i d'organització política, i abandonar definitivament la cultura com a definició de la identitat catalana. L'eix de la identitat catalana és la societat que

construïm, la república catalana. Que es tranquil·litzin els que pateixen tant per preservar la identitat catalana en termes culturals, tenim davant un referèndum i un procés constituent que ens ofereixen la millor oportunitat per identificar-nos com a catalans, proclamar-nos catalans i reconèixer-nos catalans.

No serveix de gran cosa parlar de diversitat cultural i d'integració cultural en el moment en què ens trobem, totes les cultures es barregen i són plurals, tots els individus tenim una cultura mixta. Ens equivocarem enormement si ressuscitem el discurs paternalista de la tolerància i la interculturalitat enmig d'un moment constituent, creient que això ens apropa als «ciutadans d'altres cultures». Just al contrari, la immigració sap perfectament que el discurs cosmopolita de la diversitat cultural tan sols serveix per amagar una realitat d'explotació i, en definitiva, d'exclusió. El procés d'autodeterminació en el qual estem no ha de resoldre un suposat problema de diversitat cultural, precisament els treballadors i les treballadores nous i noves saben millor que ningú que la diversitat conflictiva és la diversitat de classe.

El proletariat, el precariat, els pobres o la classe treballadora, diguem-n'hi com vulgueu, no poden sentir-se exclosos del referèndum ni del procés constituent. El capitalisme s'ha esforçat molt a destruir les comunitats polítiques, però Catalunya té l'oportunitat de plantar-hi cara a través d'un procés d'autodeterminació. Tenim davant el moment de reconstruir la comunitat política desfeta i deixar enrere el discurs hegemònic que tan sols som ciutadans individuals, que actuem individualment, pensem individualment i defensem interessos individuals.

Per tant, la tan proclamada diversitat del poble català és ara una aliada imprescindible per incloure el debat entre classes socials en el procés d'autodeterminació política. Si no ho aconseguim serà un fracàs de la nostra diversitat com a poble i una nova victòria del capitalisme.

Això no és nou. L'esquerra catalana n'ha estat molt conscient en els moments constituents de la nostra història, creant una tradició política que cal recuperar i que es fonamenta en el principi que sigui quina sigui la llengua i la cultura de cadascú, a Catalunya hi ha un sol poble i una sola classe treballadora. Recuperem, doncs, el catalanisme de classe com a argument principal del Sí al referèndum d'independència. Convertim l'independentisme de classe en la força hegemònica del procés constituent.

Insisteixo, res és nou. L'esquerra catalana ho va intentar en la construcció de la II República. L'anarcosindicalisme, el socialisme i el comunisme català van construir el catalanisme popular, un catalanisme de classe liderat per Joan Comorera, Andreu Nin, Salvador Seguí, Francesc Layret, Rafael Campalans, Jaume Compte

o Lluís Companys, entre molts d'altres. En aquella ocasió el feixisme es va encarregar de destruir aquell projecte emancipador.

Dècades més tard, l'esquerra comunista del PSUC va recuperar el catalanisme de classe en el moment suposadament constituent de la transició dels anys 70, impulsant un projecte nacional integrador de la diversitat catalana. La traïció de la classe política catalana acceptant una simple reforma de la dictadura en una monarquia parlamentària va propiciar la derrota del catalanisme popular del PSUC i la consegüent hegemonia de la dreta nacionalista.

La II República i la transició han estat dos moments constituents de la nostra història en què l'esquerra ha estat capaç de vincular la lluita de classe i el projecte nacional català, oferint una proposta política integradora de la nostra diversitat. Tornem a estar a les portes d'un procés constituent, però aquest cop tan sols serà possible si guanyem el referèndum d'autodeterminació que l'independentisme hem plantejat. L'Estat espanyol s'ha mostrat manifestament incapaç d'acabar amb el règim del 78, i malgrat això segueixen havent-hi actors polítics de l'esquerra catalana obstinats a negar l'oportunitat històrica que suposa guanyar el referèndum d'independència. Potser els seus interessos electorals no els permeten reconèixer que un procés d'autodeterminació és l'únic instrument que tenim a la nostres mans per incorporar els nouvinguts i la classe treballadora en la construcció de la comunitat política que volem ser.

No podem oblidar que el poble català és un poble divers també des d'un punt de vista nacional, i això significa que haurem de ser capaços de bastir un procés constituent respectuós amb aquesta diversitat. L'única manera que tenim que tots els catalans i catalanes decideixin adscriure's a aquesta nova identitat política és a través d'un procés constituent que reconegui, com a part consubstancial de la república catalana, aquells catalans que mantenen la seva nacionalitat espanyola. De la mateixa manera que en aquest procés d'autodeterminació hauran de ser inclosos els catalans i les catalanes del País Valencià, les Illes o la Catalunya Nord que vulguin adscriure's a la nacionalitat catalana.

Diversitat cultural, diversitat nacional, diversitat de classe. Evidentment som un poble divers, alhora que som un sol poble que ha decidit emancipar-se.

PER UNA GEOPOLÍTICA DELS PPCC

Carles Riera

La fragmentació del territori dels Països Catalans és una mostra clara de la situació de colonització que viu la nació catalana. Dividida en tres estats (Espanya, França i Andorra) i subdividida segons el model territorial d'aquests estats (en comunitats autònomes i departaments), la sobirania dels Països Catalans no té espai propi en el marc institucional actual.

La divisió dels Països Catalans, a més, té unes clares connotacions de dominació pels efectes de les diferents guerres patides (guerra dels Segadors, guerra de Successió, alçament feixista i guerra del 1936/39) i per la situació generada a partir d'aquests fets que han impedit que, en cap cas, la territorialitat, ni per a la llengua ni per l'acció política o el projecte nacional, hagi rebut cap tipus de reconeixement per ajudar a bastir un subjecte polític i nacional, ben al contrari. Avui, la Catalunya Nord forma part d'un departament francès, el dels Pirineus Orientals, que ni tan sols s'adiu al marc territorial català sinó que comparteix estructura amb territoris occitans. D'altra banda, a l'Estat espanyol, la divisió administrativa autonòmica, fruit del pacte constitucional vigent, impedeix, explícitament, segons l'article 145.1 de la Constitució, la federació de comunitats autònomes, en un article escrit específicament pel cas dels Països Catalans. Caldria afegir que avui, prop de 300 anys després, els decrets de Nova Planta implantats en acabar la guerra de Successió, a tall de constitució del nou estat que es regirà per les normes de Castella, encara no han estat derogats.

Per tant, no hi ha dubte que els estats dominadors de la nostra realitat com a poble han fet la seva feina i han treballat sense aturador per assolir una situació que en cap dels casos ens afavoreix. Només la voluntat tossuda i resistent de bona part del poble dels Països Catalans ha permès que avui la realitat nacional catalana sigui vigent, i, encara més, estigui present en el debat polític.

La territorialitat i la seva visibilització són aspectes fonamentals a l'hora de construir un projecte nacional, una proposta de país, precisament perquè és on se sustenta la idea de cohesió, d'identitat, de pertinença i no només des d'una perspectiva nacional, sinó, i sobretot, social. La territorialitat estableix el diàleg preferent entre els elements interlocutors i crea els paràmetres, la xarxa que fa dinàmica la realitat. Esdevenir subjecte territorial és fonamental per a la llengua, sobretot des de la perspectiva legal, i una peça molt important per garantir-ne l'ús, el seu futur i, sobretot, que esdevingui una eina de cohesió social, un instrument de vertebració essencial per a una societat diversa i multilingüe. Però és igualment imprescindible per cohesionar la dinàmica associativa, ateneística, dels moviments socials. Per construir un marc econòmic de sobirania. Per això, pels seus adversaris és tan important evitar que aquesta unitat, que no uniformitat, es faci evident davant del món i davant de la mateixa societat. Una col·lectivitat incapaç d'identificar-se, de reconèixer-se a si mateixa és una barreja de subjectes a tots nivells i que busca un marc fora de la realitat nacional. D'aquí la gran importància de popularitzar, d'intercanviar, de mostrar els Països Catalans des de la seva diversitat, des de la seva complexitat, però des de la seva existència com a comunitat.

El reconeixement dels Països Catalans com a subjecte territorial té altres connotacions molt importants, que serveixen per ubicar adequadament la nostra realitat en el context internacional. Els i les catalanes som habitants del nord-oest de la Mediterrània, al sud d'Europa, i aquesta localització ens permet desenvolupar una perspectiva com a país ben diferent de determinades lectures nordistes. Contextualitzar adequadament la nostra realitat nacional (i cultural) ens obre un marc de referències que ajuda a superar tendències en la construcció europea, a enfortir els lligams amb els pobles que ens envolten i dels qual hem begut al llarg de la història, i ens fa esdevenir un subjecte influent en aquest entorn de cara a construir aliances socials, democràtiques, econòmiques i culturals que realment puguin representar un nou pol de poder en el context euromediterrani. Als antípodes d'aquest nou projecte nacional, hi trobem les velles referències de la UE i de l'Estat d'Israel.

La batalla per la territorialitat és, doncs, avui, de gran i vital importància en el nostre cas. No és casual que una part del sobiranisme català fonamenti el seu referent en una estructura administrativa reconeguda tant per l'Estat espanyol com per la mateixa Unió Europea, la CAC (Comunitat Autònoma de Catalunya), i treballi en tots els fronts per evitar que els Països Catalans es plantegin com a projecte polític.

La territorialitat no és una cotilla, sinó el marc de desenvolupament d'un projecte de país, necessàriament plural, precisament en un país que té en la diversitat de terres i paisatges una de les seves principals característiques i en les terres d'intersecció una de les claus de la seva cohesió. A més, avui, en plena crisi dels

estats nacionals sota la dominació del capitalisme global neoliberal, les estructures estatals esdevenen, principalment, eines de dominació de les elits sobre les majories subalternes.

Aquest marc nacional dels PPCC, en canvi, ofereix un gran potencial alliberador, com a oportunitat de bastir un contrapoder i una contrahegemonia socials i nacionals, que transgredeixin fronteres i construeixin sobirania popular real, amb les estructures polítiques nacionals que en cada moment s'escaiguin. La necessitat d'una societat nacional estructurada en xarxa, que desbordi els marcs administratius que ens dominen i en el nostre cas ens esquarteren, és més important que mai, de cara a un veritable procés nacional d'autodeterminació i independència i a construir un nou model de societat en un nou marc geopolític.

Construir políticament els Països Catalans i impulsar la seva autodeterminació és avui un projecte estratègic en la nostra àrea euromediterrània, que representa una disrupció i una alternativa geopolítica, molt més propici al progrés dels objectius del socialisme i el feminisme, que no pas als marcs autonòmics o, fins i tot, al marc sobiranista a Catalunya de clara hegemonia neoliberal.

El sobiranisme hegemònic ha exclòs els Països Catalans de l'agenda política del procés i, fins i tot, l'ha convertit en una línia vermella. El processisme no és només restringit a Catalunya, sinó que margina i nega explícitament el projecte polític dels Països Catalans.

Paradoxalment, el consens independentista està reforçant la renúncia al marc nacional, a la seva construcció i a la seva autodeterminació.

Per sobre de possibles cartografies emancipatòries, en contra de mapes alliberadors, s'assumeix la cartografia de l'enemic, l'autonòmica, donant-li carta de legitimitat nacional.

Per a alguns, els Països Catalans no han estat mai un projecte, altres hi renuncien en funció del possibilisme sobiranista a Catalunya, i altres l'ajornen cap a un indeterminat futur de reconstrucció a partir d'un hipotètic procés d'independències en la resta de comunitats autònomes dels Països Catalans. Comptat i debatut, exclusió dels Països Catalans de l'agenda independentista i renúncia a la seva construcció nacional i autodeterminació en un context històric concret.

Els processos de canvi polític al País Valencià i a les Illes, malgrat el respir democràtic i social que han suposat, refermen la seva vocació autonomista en el marc espanyol, i no passen de minses iniciatives de relació cultural en l'àmbit lingüístic del català, o de promoció econòmica en el corredor mediterrani.

Avui només l'Esquerra Independentista (EI) manté viu el projecte nacional dels Països Catalans, així com organització i presència polítiques en tot el territori nacional. És, doncs, conjuntament amb alguns actors culturals, socials i sindicals, l'únic actor polític amb capacitat de promoure la lluita d'alliberament nacional als Països Catalans.

Tanmateix, un moment d'expectativa de canvis és idoni per posar en marxa i legitimar espais i instàncies de contrapoder. Aquest contrapoder és el que ha de permetre que les lluites populars puguin cristal·litzar en un programa polític d'unitat popular que sigui una referència per a les classes populars dels Països Catalans. Alhora, ha de ser un espai des del qual gestar la nova cultura política que pugui fer front a tots els intents de refundació o regeneració del règim del 1978, i a les estratègies de cooptació que sota epítets rupturistes o de nova política acabin conduït a jugar un paper objectiu de regenerador no del règim però sí dels pilars d'aquest règim.

La unitat popular és un marc d'articulació dels diferents subjectes socials i polítics des de la seva realitat local per treballar conjuntament sobre una agenda política nacional, sobre uns objectius polítics prioritaris com a país, per organitzar-se nacionalment, per construir una organització territorial nacional no autonomista ni regionalista, així com per bastir una institucionalitat alternativa per als Països Catalans, que esdevingui un contrapoder a la fragmentació del país.

Caldrà, doncs, una EI forta i organitzada en tot el país, una unitat popular articulada a escala nacional, un fort i arrelat moviment municipalista, i una institucionalitat nacional alternativa, l'Assemblea Municipalista dels Països Catalans, llavor d'un contrapoder polític que confronti el sistema autonòmic i estatal que fragmenta i nega els Països Catalans, i construeixi el país sencer des de totes les lluites emancipatòries relligades en clau nacional.

Per això, des de l'Esquerra Independentista, des dels moviments socials, des de les xarxes d'economia social i solidària, des dels barris i els municipis, des del món rural i des del moviment associatiu és fonamental desenvolupar eines i estructures a escala i amb perspectiva nacional. És imprescindible donar mobilitat al país i a la seva gent. Cal disposar de mitjans de comunicació nacionals que facin visible el país i el donin a conèixer, i posin a l'abast de tothom una quotidianitat que el poder, estatal i regional, ens ha negat fins avui. L'intercanvi, la informació i el coneixement són eines fonamentals per fer real un país que viu al si de tantes i tantes iniciatives que malden per fer-se visibles.

Siguin quins siguin els futurs escenaris polítics en les diferents comunitats autònomes del país, la construcció nacional i l'autodeterminació política dels Països

Catalans continuaran sent un objectiu polític ajornat o bandejat, i, a curt termini, tant pot enfrontar-se a revulsius que el revifin com encara a majors negacions i repressions.

Ni les instàncies autonòmiques ni una eventual independència de Catalunya garanteixen necessàriament avenços significatius en aquest projecte. Per tant, l'EI cal que prioritzi el seu creixement i la seva incidència en el conjunt de l'àmbit nacional; l'acció cultural, social, sindical i política en clau nacional; la promoció i articulació de la unitat popular en el marc nacional, i construeixi instàncies d'àmbit nacional que articulin lluites i actors, tant a escala local com de país, transgredint el mapa autonòmic i els mapes mentals de les identitats i de les cultures polítiques dominants.

UNA REFLEXIÓ SOBRE ELS ANYS DE LA TRANSICIÓ POSDICTATORIAL. ELS SEUS ENGANYS I LES SEVES LLIÇONS

Blanca Serra i Puig

Aquest escrit està fet des de la convicció que estem desmuntant el sistema polític, econòmic, social i cultural de la transició, que ha arribat al seu punt de ruptura i que si volem construir una república dels Països Catalans al servei de les necessitats de les classes populars hem d'extreure lliçons del nostre passat més recent, és a dir, hem d'analitzar i reconèixer en què va consistir el règim de la transició, quins han estat els seus principals instruments polítics, els seus valedors socials bàsics, les operacions polítiques i socials que el van alimentar i el paper de les lluites i moviments de ruptura, inclòs el paper de l'independentisme d'alliberament nacional i de classe.

Immediatament reconeixem que estem davant de la fi d'un període històric (1970-1985) marcat per la tutela política i social dels grans poders internacionals (EUA i RFA), per la caiguda de la dictadura portuguesa amb immenses repercussions a l'Àfrica, per l'operació Còndor i per les activitats de les dictadures criminals a l'Amèrica Llatina; la nova situació política que es preveia que derivaria de la desaparició física del dictador Franco ja havia posat en alerta anys abans tots aquests poders dins i fora de l'Estat espanyol: una operació còndor era desaconsellable; la llarga dictadura després d'una guerra despietada ja havia provocat una societat prou castigada i delmada, cosa que feia pensar que es podia abordar amb èxit una operació de reforma dels aparells legals i socials de la dictadura que evités una ruptura política i social de continguts rupturistes populars d'esquerres. Així, doncs, la dictadura espanyola va ser curosament desmuntada conservant moltes de les seves essències, dels seus comportaments socials i culturals i dels seus personatges més sinistres que, 40 anys després, encara conserven el poder i remenen les cireres.

Sis grans operacions d'estratègia política hem de tenir en compte per entendre la transició i la seva repercussió al llarg de les dècades posteriors. Una és l'operació Tarradellas dirigida a neutralitzar l'esquerra i el catalanisme popular, després que els resultats de les primeres eleccions postfranquistes dibuixessin als Països Catalans, i singularment al Principat, uns resultats no desitjats per als conservadors del statu quo postdictatorial. Clarament aquesta operació va obrir les portes per molts anys al pujolisme conservador i victimista, de peix al cove i d'anar fent la puta i la ramoneta dins d'una autonomia que es presentava com un «miniestat» virtual que satisfecia les necessitats de catalans i catalanes.

La segona operació es va concretar (i no es casualitat) 4 dies exactes després del «Ja sóc aquí»: la signatura dels coneguts Pactes de la Moncloa (octubre del 1977) amb l'objectiu d'avortar la conflictivitat política i social dels treballadors que clamaven per la ruptura i el desballestament del poder polític, econòmic i social de la vella/nova classe dirigent empeltada del franquisme i acostumada a la corrupció sistemàtica, l'estraperlo i l'abús de poder. Aquí hi va haver pal i pastanaga i es repeteixen firmes com la de Suárez, Roca Junyent, Carrillo, Fraga, Raventós, F. González, associacions empresarials i CCOO... El pal va ser l'acomiadament lliure, els límits salarials, els tribunals polítics d'excepció com l'Audiència Nacional (1977), la primera Llei antiterrorista (1978)... La pastanaga, el dret d'associació sindical, d'associació i reunió polítiques i un sistema sindical molt tutelat per les subvencions de l'Estat que, amb els anys, s'ha anat deteriorant com a instrument de lluita obrera.

I si al Principat va convenir l'operació Tarradellas i la recuperació d'una carcassa republicana, al País Valencià es va anar desplegant la «batalla de València» i la construcció política del blaverisme, a la recerca de produir i consolidar una fractura social dins la societat valenciana i preservar el poder dels dirigents repartit entre AP/PP, PSOE i UV i les seves connexions amb Madrid; el País Valencià sempre ha estat (i aleshores també) un terreny d'assaig d'experiments polítics: estratègia de xoc basada en l'anticatalanisme, el domini de sectors com Las Provincias, el València CF, la manipulació per part de la dreta del moviment faller, l'esmicolament de la llengua, l'anorreament dels símbols d'identitat, les bombes (quan van fer falta) i la violència en general... Tot això va carregar Suárez i el seu entorn (polítics com Abril Martorell, Manuel Broseta i altres de semblants) amb una pila immensa de diners i un èxit bastant notable, que ha arribat fins als nostres dies.

La quarta operació té a veure amb la reinstauració dels Borbons per decisió del dictador i submissió de les forces reformistes. No hi va haver un referèndum sobre el règim monàrquic, però, sobretot, després del cop militar del 1981, s'engega una operació de blanqueig de la monarquia i del seu paper en el cop d'estat (no ho obli-

dem: el rei era el cap suprem de l'exèrcit), enlairant el Borbó com a «salvador de la democràcia». És una operació que té èxit fins que l'essència nefasta i depredadora d'aquesta dinastia ha demostrat la necessitat democràtica de prescindir-ne.

La cinquena operació, la podríem denominar com la construcció del mite de la transició exemplar, especialment després del 23F, amb l'elaboració de les bases de la impunitat i el manteniment d'una repressió sistemàtica contra els moviments nacionals català i basc i contra la dissidència política i social en general. Així que mor el dictador es va ordenar la destrucció d'infinitat de documents que implicaven els repressors i torturadors franquistes. Després polítics com Martín Villa i Sánchez Terán (tots dos exgovernadors civils de Barcelona) encapçalen la destrucció de milers d'expedients, una destrucció que és una de les bases de la impunitat actual. I no podem oblidar que de totes les herències que l'Estat espanyol ha preservat de la dictadura una de les més evidents és la persistència de la repressió: de les lleis antiterroristes a la llei de partits i a l'actual «lleï mordassa».

Finalment, la Constitució del 1978 i l'organització de les 17 autonomies és la culminació de totes les operacions polítiques de la transició: es tracta de la reinstauració borbònica per la cara, de l'assentament d'un model social de capitalisme dur, del muntatge de les 17 autonomies que tanca amb pany i forrellat un model d'estat plurinacional i prohibeix expressament una entesa entre els Països Catalans; de la imposició d'un supremacisme lingüístic a favor del castellà, que passa a ser l'única llengua que identifica la CE (i s'obliga a tothom a conèixer-la i fer-la servir, i se subordinen la resta de llengües no identificades en aquest model lingüístic); de consagració del paper intervencionista de l'exèrcit i la preeminència de la religió catòlica i els seus privilegis en un model falsament aconfessional, i de benedicció de l'oblit del passat repressiu i dels repressors. És un text marcat per la retòrica populista demagògica (dret a ocupació, a habitatge, llibertat de cultes, llibertat d'expressió i reunió, igualtat entre homes i dones, etc. etc.).

Cap d'aquestes sis grans operacions que culminen en la Constitució i la construcció de les comunitats autònomes i de l'autonomisme hauria pogut prosperar sense la col·laboració de les elits polítiques i sindicals del PSOE i les seves sucursals, del PCE-PSUC i en el nostre principat de Catalunya sense CDC i UDC, és a dir sense la traïció dels líders segons felicitosa expressió de Lluís M. Xirinacs. La liquidació de la lluita obrera i popular a les empreses, als barris i al carrer encara està per denunciar en profunditat. El gran engany que va significar la transició només va ser realment denunciat i combatut des de sectors àmpliament fustigats i perseguits com l'anarcosindicalista, l'independentista d'esquerres o el republicà. El comunisme, en forma d'eurocomunisme, es va inclinar per una acció i una retòrica de «reconciliació nacional» que el va conduir a innumbrables escissions i a una

pèrdua progressiva d'esperit rupturista respecte a la monarquia, als aparells de l'Estat i la seva política social. És simptomàtic que el PCE fos legalitzat abans que ERC i els seus principals líders acabessin plàcidament instal·lats a les files parlamentàries del Congreso després de participar en els Pactes de la Moncloa i en la redacció de la Constitució.

La construcció de l'autonomia i de l'autonomisme amb la creació de les comunitats autònomes de Catalunya, el País Valencià i les Illes, diluïdes en 13 territoris més amb estatut autòmic i desenvolupades a recer de la Constitució del 1078 en un clima de cop d'estat (1981), LOAPA (1982) i l'elaboració d'ideologies blaveres ha tingut efectes perversos de caràcter polític i social. Ha col·laborat a consolidar unes elits amb objectius regionalistes depredadors a tots nivells: bombolles de tot tipus (immobiliàries, esportives, de política agrària i ramadera), control cultural dels mitjans de comunicació, destrossa mediambiental, construcció de comunicacions ruïnosa, monopolis energètics, augment de la desocupació i de la precarietat laboral, polítiques antisocials... A Catalunya, especialment, el sistema de partits ha estat un pilar de l'autonomisme i és lògic que, si s'ha iniciat l'esfondrament d'aquest sistema, els principals partits que el sostenien (CDC, UDC, PSC, ICV) comencin també a esfondrar-se.

Durant la transició es produeix l'evolució de la lluita nacional i popular de l'independentisme d'esquerres des d'unes posicions d'enfocament purament resistencialista a un enfocament de mobilització social i organitzativa en clau de ruptura i en clau de reivindicació de tota la nació: els Països Catalans.

Per això és important recordar que és en aquest període que l'independentisme d'esquerres va representar una important resistència al frau polític i social de la transició. El Comitè Català contra la Constitució Espanyola va ser de les poques plataformes serioses que va plantar cara i va fer una denúncia contundent d'aquest text constitucional que ara la immensa majoria del nostre poble considera un atac en tota regla contra la nostra nació.

Sense necessitat d'un plantejament d'anar explicant «batalletes» recomano d'analitzar el contingut de publicacions d'aquell període com: *L'oposició política: grans rebaixes (abril 1976)*; *Els dos primers governs de la Monarquia i el poder econòmic (1976-77)*, dins de *Cuadernos del Ruedo Ibérico*; *Per la liquidació de la dictadura, a càrrec del PSAN-P (gener 1976)*; *Què és el PSAN-P (Declaració de principis abril 76)*; *11 de setembre El Poble Treballador Català per la independència nacional, Edicions La Magrana (1977)*. En aquesta última publicació, que documenta la primera gran concentració de l'independentisme d'esquerres el 1977 al Fossar de les Moreres de Barcelona, queda reflectida la varietat ideològica i organitzativa de l'independentisme del moment; la seva penetració als diversos Països

Catalans; la creació d'una simbologia, lemes i espais de memòria i de lluita propis; la coordinació revolucionària que es concretava en la plataforma Galeusca i en la Carta de Brest (primera declaració conjunta dels moviments d'alliberament nacional de l'Europa occidental), i el desplegament del pensament independentista concretat en la doble cara d'un alliberament nacional i de classe.

L'independentisme d'esquerres va plantar una llavor organitzativa estratègica tant en forma de partits i moviments que reconeixien la nació completa de PPCC com en organitzacions com Obrers en Lluita, Grups de Defensa de la Llengua, CSPC o les JRC. La defensa popular armada d'una organització com Terra Lliure no es pot deslligar d'aquest plantejament estratègic general de defensa de les lluites i les necessitats de les classes populars, com no es pot deslligar de la penetració que s'estava fent en sectors obrers del Baix Llobregat ni de la contundent repressió que va rebre durant aquells anys.

Quaranta anys després el fil roig de la història catalana ha esdevingut una consciència social popular creixent. Cal una ruptura amb l'Estat espanyol, amb la Constitució del 1978 i l'autonomisme que hi va lligat: l'eina immediata, el referèndum d'autodeterminació.

De les consultes al 9N, la mobilització civil des de baix

Albert Botran i Montse Venturós

El factor decisiu

El matí del 13 de setembre del 2009 no sabíem què passaria a Arenys de Munt. Se sabia que hi hauria grups feixistes i policia. Durant les setmanes prèvies s'havien anat succeint les accions i reaccions que podien incidir en el funcionament de la jornada: amenaces feixistes i dels aparells de l'Estat, i solidaritat des del teixit associatiu i els partits proautodeterminació. Però quan ens hi dirigíem ben d'hora al matí, no teníem cap certesa sobre com acabaria. Però entre la gent que va anar a votar i la que va aïllar els feixistes, la jornada va ser un èxit.

Tampoc la nit del 8 al 9 de novembre del 2014 no sabíem ben bé què passaria l'endemà. Molts de nosaltres ens vam llevar d'hora per acudir als centres de votació abans que els obrissin. Pensàvem que algun grup ultradretà podria haver-los segellat, o podia fer acte de presència per espantar la gent que hi anava a votar. També pensàvem que potser es perpetraria un pirateig informàtic, com havien patit dies abans alguns dels responsables de la campanya «Ara és l'Hora». Al final, també, un èxit de participació.

Tenir el suport d'una part de les institucions (l'Ajuntament en el cas d'Arenys, la Generalitat en el cas del 9N) no era suficient per garantir l'èxit d'aquestes consultes. Fonamentalment, perquè hi havia (sempre hi serà!) una altra institució, poderosa, que tractava de boicotejar-les: l'Estat espanyol. I entremig hi ha una sèrie d'actors i institucions que reaccionen en funció dels esdeveniments. A Arenys hi vam votar tenint en contra l'Advocacia de l'Estat, la vicepresidenta Fernández de la Vega (PSOE), Ciutadans i la Falange. El 9N hi vam anar a votar tenint en

contra principalment el Govern espanyol del PP, que fins al final va intrigar i atemorir amb possibles accions de força per impedir la consulta.

És, doncs, la mobilització popular la que decanta aquesta correlació de forces entre un poble que vol votar i un estat que ho nega. És aquesta mobilització la que pot arribar a neutralitzar els elements contraris, la que pot dissuadir l'Estat de fer accions de força. És la que pot arrossegar els actors més dubitatius. És el motor del procés d'autodeterminació i d'independència.

La mobilització, partint de les reduïdes bases que l'independentisme tenia ara fa una dècada, és el que ha donat una sortida independentista a la crisi de l'estat autonòmic. La situació que vivim avui no és pas per una evolució natural dels partits autonomistes. Aquests partits eren conscients del reforçament autoritari i centralista de l'Estat espanyol, accelerat a partir de la segona legislatura Aznar (2000-2004); com també eren conscients de la manca de recorregut d'una Espanya plural, ja que Zapatero havia fallat en les seves promeses. Però ho acceptaven. Es resignaven a aquesta situació. Si hem començat el capítol parlant de dues dates que tenim gravades a la memòria, ara en direm una que pràcticament ningú recorda: 18 de juny del 2006. Aquell dia guanyava el Sí a l'Estatut, el que havien defensat el gruix dels partits autonomistes (PSC, CiU, ICV) presentant-ho com un pas endavant que no podíem refusar. Fins i tot la direcció d'ERC, en un principi, va acceptar aquest plantejament com a únic possible, per bé que les seves bases van obligar a rectificar el partit i van acabar optant pel No. El dia del referèndum, però, ni als carrers ni a les seus dels partits del Sí hi havia celebracions. Tots sabien que el que s'havia aprovat distava molt de les aspiracions de la societat catalana; o pitjor: era paper mullat perquè l'Estat ja havia demostrat la seva veritable cara, la seva naturalesa dominadora, el cim de la qual seria el recurs del PP i la sentència del Tribunal Constitucional del juny del 2010. Però els partits autonomistes es conformaven a continuar gestionant la parcel·la, sense més horitzó de futur.

La diferència històricament constatable entre l'autonomisme i l'independentisme és que aquest segon no accepta els límits que li imposa l'Estat, i no tan sols els denuncia com fa l'autonomisme, sinó que acumula forces per superar-los, capgirar-los, desbordar-los. Aquest és el procés que ha anat fent l'independentisme en l'última dècada, des de l'articulació de la Plataforma pel Dret a Decidir i les primeres manifestacions independentistes massives, continuant amb el procés de consultes populars i desembocant en les mobilitzacions dels darrers anys que han capgirat el mapa polític català i que han situat el país a les portes del referèndum i la independència.

La mobilització pel referèndum

I aquest referèndum, novament, només es podrà fer i guanyar si som capaços de mobilitzar. Amb tota probabilitat el farem tenint l'Estat espanyol en contra, raó per la qual la mobilització haurà de fer un triple paper, en clau de garanties materials, en clau de legitimitat i en clau antirepressiva.

Quan parlem de garanties materials ens referim al fet que davant possibles boicots, serà la societat civil qui pugui desarticular-los i permetre que es desenvolupi un procés amb garanties. Caldrà activar la mobilització envers aquells ajuntaments que puguin ser contraris a facilitar la tasca de donar la veu al poble. I encara més: si el boicot de l'Estat arriba a l'extrem de fer ús de la força policial, també haurà de ser el poble mobilitzat qui ho impedeixi a través de la resistència pacífica, perquè al cap i a la fi no hi ha prou policia per aturar el referèndum. Si aquest boicot prové d'elements provocadors, la mobilització és la que els aïllarà i dissuadirà. No hi ha prou força en mans de l'Estat per aturar la voluntat democràtica del poble català.

I quan parlem d'una mobilització que legítimi el referèndum ens referim a la necessitat de posar cara als partidaris del referèndum. Tant si recorre a la força com si no, el que és segur és que l'Estat i els seus aliats a Catalunya (determinats partits polítics i mitjans de comunicació) provaran de deslegitimar el referèndum amb els arguments que ja coneixem: divideix el poble català, no té garanties, etc. Davant els sectors de la nostra societat susceptibles d'acceptar aquestes tergiversacions, només tenim una manera d'actuar: baixar el referèndum a peu de carrer, demostrar que es tracta d'un clam popular, ampli, plural, democràtic i impulsat per una societat activa que va per davant de les institucions polítiques. Cal que la gent més dubtosa posi cara a aquesta empenta popular de voler votar.

Finalment, en clau antirepressiva, la mobilització és la que dona escalf a les persones que han d'assumir responsabilitats, que han de desobeir, perquè els recorda que la seva acció té tot un poble darrere.

Aquestes funcions de la mobilització ja van jugar un paper clau en el 9N del 2014. Quan el Govern va renunciar a fer la Consulta a causa de les amenaces i prohibicions de l'Estat, i ho va convertir en un procés participatiu, hi havia el risc de fracàs i que tota la força acumulada en els anys anteriors patís un retrocés. En canvi, la participació massiva va enfortir l'independentisme. Ara bé, aquesta participació massiva només s'explica perquè la mobilització va forçar Govern i ajuntaments a desplegar molts més punts de votació que els inicialment previstos; perquè va fer arribar la campanya a totes les llars en substitució de la prohibida publicitat institucional; perquè va organitzar-se per cobrir les meses i per tasques auxiliars com

ara acompanyar la gent que ho tenia més difícil per accedir als centres de votació. I perquè va posar cara a un independentisme que l'Estat volia demonitzar.

La mobilització més enllà del referèndum

Si fem un breu incís històric veurem que l'organització de base és clau en tots els processos de conquesta social. Posem el cas de la transició. Va estar pilotada des de dalt i això va impedir que se sacsegessin alguns pilars de l'Estat: no es va jutjar ni condemnar els responsables de la dictadura ni els seus suports (l'oligarquia franquista), i això va permetre la pervivència d'uns actors i unes cultures polítiques que han condicionat la política dels darrers quaranta anys.

Però en aquell procés també es van donar una sèrie de conquestes socials, algunes de les quals consolidades i altres, especialment les del món laboral, desmantellades. Doncs bé, aquestes conquestes van ser fruit de la lluita sindical, així com de l'existència d'un sòlid teixit popular que s'expressava en les organitzacions veïnals i en l'associacionisme. L'Assemblea de Catalunya i el seu conglomerat de sectorials i assemblees territorials van ser el motor de les conquestes d'aquell moment.

Aquest teixit popular activat és la garantia de poder fer valdre el resultat del referèndum. Encara que guanyi el Sí, l'Estat no donarà el seu braç a tòrcer i no reconeixerà el resultat. És per això que el dia del referèndum no acaba res. Comença una nova fase en la qual caldrà fer entendre a aquest Estat espanyol, i especialment a la comunitat internacional, que a Catalunya la nova autoritat legítima és la que haurà emanat de les urnes.

I des de la perspectiva de la unitat popular, la tasca mobilitzadora encara ha de mirar més enllà. La ruptura ens ha de servir per fer un procés constituent. Precisament, allò que no vam poder fer, allò que es va quedar a mitges en la transició. És per això que una de les nostres tasques serà aglutinar les forces transformadores (sindicals, en defensa dels drets socials, culturals, en defensa del territori, etc.) per incidir-hi. Si no ho fem, el país ens el faran.

Les classes dominants al nostre país, les que hauran estat jugant la carta de l'Estat i aliant-se amb la seva oligarquia fins a l'últim minut, s'adaptaran al nou escenari i provaran de recuperar el control i tancar per dalt el que s'ha obert per sota. De nosaltres depèn posar-los-ho difícil. De nosaltres depèn que en el procés constituent apuntalem conquestes socials per fer una república amb drets socials, feminista, acollidora amb els nouvinguts, que posi per davant les persones i no els negocis. I sobretot, una república en la qual el poder constituent es mantingui viu, actiu, i pugui plantar cara al poder constituït. I això, novament, dependrà de la capacitat de mobilització que tinguem durant el procés constituent.

Procés destituent: de les places a la proposta

Òscar Simon i Joan Garriga, *Nana*

Quan se cerca la paraula «constitució» al web apareixen definicions diferents. Algunes de molt legalistes relacionades amb l'Estat i d'altres que es refereixen més als principis rectors d'una societat. Més enllà del món dels juristes, es pot dir que una constitució és un conjunt de normes fonamentals que determinen els drets i els deures de la ciutadania.

De fet, la crisi política entre Catalunya i Espanya té molt a veure amb la Constitució del 1978, com va fer-se i quin ha estat el seu desenvolupament al llarg del temps. Una àmplia part de la població ha arribat a la conclusió que la Carta Magna del 1978 ha caducat i que en cal una de nova, que s'adapti a la societat actual .

Antecedents (breus)

Cal recordar que la Constitució Espanyola (CE) va ser redactada com un acord entre les cúpules dels partits, tutelada pels militars i en un marc de repressió sistemàtica de la dissidència política, inclosos assassinats per part de grups feixistes. Així doncs, el percentatge de vot que va obtenir la Constitució s'ha de posar en quarantena, atès que es va produir sota l'amenaça constant d'un cop d'estat, la violència policial i parapolicial. En aquest marc moltes persones van referendar una constitució monàrquica perquè suposava un avenç respecte al franquisme, tot i que eren plenament conscients que el text final havia quedat molt lluny de les expectatives de dècades de duríssima lluita. No es poden oblidar tampoc les voluntats urgents de disposar de «poder» per part de forces democràtiques, hegemòniques en el camp de l'esquerra antifranquista. Un fet que Lluís Maria Xirinacs, aleshores senador independent per Barcelona (1977-1979), que participà en el procés d'elaboració de la Constitució i veurà rebutjades totes les seves esmenes, definiria com «la traïció dels líders».

La crisi econòmica del 2008 i la globalització han trencat el pacte entre elits per repartir-se el pastís de l'Estat espanyol, la pugna entre els aeroports de Barajas i el Prat, el corredor mediterrani, la polèmica sobre la venda d'Endesa (que havia de ser italiana abans que catalana) són exemples de com molta part de la burgesia catalana es va sentir exclosa de l'abeurador de l'Estat. D'altra banda, la recollida de signatures per part del PP contra l'Estatut i el posterior «cepillado» del mateix Estatut, que ja havia estat votat a Catalunya, va deixar molt clara la mort de la política de peix al cove, que Artur Mas (llavors cap de l'oposició) havia volgut continuar mitjançant una entrevista secreta amb Rodríguez Zapatero per pactar l'Estatut i que va tornar a intentar reviure, per penúltima vegada, el juliol del 2012 amb la proposta de pacte fiscal.

Perspectives constituents

En aquest context d'ofensiva neoliberal, retallades, atur, desnonaments i crisi política va aparèixer el 15M, que no cal visualitzar com únicament barceloní, atès que sobretot durant els primers 5 mesos, entre maig i octubre del 2011, va estendre's per la majoria de ciutats del país. Una trobada a mitjan juny d'aquell any va reunir a la plaça Catalunya unes 200 delegades locals. Del 15M, se n'ha escrit molt, les seves influències són múltiples, tanmateix, en relació amb el que anomenem «procés constituent» no se n'ha parlat tant.

Al 15M existia una comissió que es deia «Continguts» i que a part de generar articles, comunicats i manifestos va tenir com a missió principal mirar de sintetitzar unes demandes concretes. A Barcelona, a diferència de Madrid el «programa del 15M» no es va estructurar entre demandes a curt i llarg termini sinó en el que podríem caracteritzar com un autèntic esquelet constitucional: reconeixement de l'autodeterminació, fi de la monarquia, nacionalització, sota control popular dels sectors estratègics, i així fins a prop d'uns 40 articles que revocaven en bona part la CE.

Hem de recordar que en aquell moment Islàndia estava fent el seu procés constituent participatiu i que a Egipte i Tunísia autèntiques revolucions populars foragitaven règims que fins feia poc temps semblaven totpoderosos. No en va a la plaça de Catalunya, l'epicentre del moviment, hi havia espais coneguts com Tahrir (plaça forta de la lluita a Egipte) i Islàndia.

El llarg any que va de maig del 2011 a setembre del 2012 va tenir molts punts culminants interrelacionats. La mobilització «Aturem el Parlament» el 15 de juny, contra uns pressupostos antisocials; la massiva mobilització quatre dies més tard contra les retallades i l'intent de criminalització del moviment, el manifest de la

qual estava sembrat de referències constituents; les vagues generals del 29 de març del 2012; el rebuig de Rajoy a la proposta del pacte fiscal a Catalunya, i la vaga general del 14 de novembre del 2012 enmig de la campanya d'unes eleccions avançades per Artur Mas, amb la idea de capitalitzar la històrica manifestació de l'11 de setembre del 2012. El paper d'Artur Mas com a artífex de retallades duríssimes i a la vegada la seva obsessió per encapçalar, agombolar i dirigir el moviment independentista són dues característiques que es van forjar en aquell moment i que ens han acompanyat fins al dia d'avui.

Malgrat tot hi ha elements anteriors al 15M que tenen, pensem, un paper important i que cal anomenar, i que d'alguna manera constitueixen un fil conductor i determinant en la germinació del moviment. El despropòsit constitucional espanyol deixa un pòsit important de descontentament que es manifestarà, de nou amb prou importància, durant els anys vuitanta, marcats per processos com la incorporació espanyola al gener del 1986 a la Comunitat Econòmica Europea o la permanència de l'Estat espanyol a l'OTAN (referèndum 1986). Com diu Jordi Muñoz, antic membre del Moviment d'Objecció de Consciència, la campanya anti-OTAN va assolir una capacitat de mobilització social important i juntament amb la insubmissió mostraran l'enorme potencial que té la desobediència civil com a eina de canvi personal i col·lectiu i la seva immensa capacitat de transformació social i política.

Tot i que Jordi Pujol mantenia els seus governs al davant de la Generalitat iniciats a principis dels anys vuitanta, la Barcelona Olímpica deixava rastres d'especulació i els noranta ens mostraven l'horror de la guerra dels Balcans, però també la potencialitat d'unes mobilitzacions importants davant de l'erupció d'Aznar enfront d'un Felipe González tocat i tacat per la corrupció i el terrorisme d'estat dels GAL.

En el país es posa de manifest també la importància d'una xarxa social que s'estava teixint amb una bona colla de poblacions del país (Vilafranca, Vilanova, Manresa, Valls, Ripollet, Gràcia, Sants, Cornellà, Sabadell...). I és a partir d'aquesta xarxa social que apareix de nou en el panorama social organitzat, una manera d'entendre la gestió de l'espai urbà que d'alguna forma entroncava amb la dècada dels setanta. Un espai públic en el qual els moviments socials mostraran les seves propostes de canvi, de transgressió amb voluntat de reapropiació del carrer com a lloc de festa, però també, i molt important, com a escenari on expressar els conflictes i les utopies. Un espai en què anarquistes, independentistes, insubmisos, okupes, anticapitalistes, ecologistes, moviment estudiantil, gais i lesbianes socialitzaran la informació ideològica i faran les seves denúncies socials i polítiques. Coincidència en l'anàlisi, l'acció i la participació socials, culturals i polítiques amb l'objectiu de crear xarxa social i generar complicitats, intercanvi d'experiències, de coneixement, de suport mutu i d'accions.

Al país es mostrava una nova manera de fer, un nou replantejament de l'acció, nous escenaris pel que fa a la lluita i el treball socials i polítics. I eren molts els col·lectius que des de diferents àmbits i llocs del territori treballaven per modificar l'entorn i participar en la construcció d'una nova societat, alternativa a la conformista i passiva, que s'imposava des de la globalització.

En resum, aquest fil històric de lluita, la caducitat del marc constitucional del 78 (inclòs el marc autonòmic), la irrupció de les noves generacions que no havien viscut ni la derrota ni les renúncies de la transició, el replantejament important de l'acció i la necessitat de defensar uns drets socials minvants van provocar que molta gent arribés a la conclusió que calia canviar les regles del joc mitjançant un procés constituent. De fet aquesta necessitat era tan gran que va néixer una organització anomenada Procés Constituent.

Des de la base i no de qualsevol manera

Durant anys s'ha venut la idea dels pares de la constitució, s'ha volgut fer calar la idea que són els juristes els que han de fer la constitució. Des de la CUP-CC s'ha lluitat pel contrari, per obrir la participació. S'han posat sobre la taula diferents exemples participatius com els d'Islàndia, Veneçuela, Bolívia o l'Equador, constitucions en les quals les reivindicacions dels moviments socials han estat incorporades mitjançant la seva participació directa en el procés constituent.

El combustible de lluita social acumulat, mitjançant la incorporació a les lluites i els moviments socials de milers de nous activistes, unit al convenciment que és necessari i possible canviar les coses va fer aparèixer allò que alguns teòrics anomenen la constitucionalització de drets, és a dir, aconseguir incorporar les demandes de millores a un ordenament que no només els enuncii, com fa la CE, sinó que en permeti la reclamació legal. Això que sembla abstracte, no ho és tant. Experiències, en les qual molta gent de la CUP ha participat, com la ILP contra els transgènics, la ILP per l'abolició de les curses de braus, la ILP contra els desnonaments o contra la pobresa energètica, la ILP per un nou sistema educatiu o el multireferèndum són proves fefaents que els moviments socials tenen coneixements i propostes per avançar socialment. També són la prova de la resistència dels tecnòcrates, en realitat polítics que disfressen d'imparcialitat tècnica el seu paper al servei de les elits, a acceptar la voluntat popular. Per tant, hem de tenir clar que si volem un procés constituent que no desemboqui en una «Espanya en petit», caldrà batallar-lo en cada instant.

Independència, procés constituent, bon viure i béns comuns

Aquest capítol no està destinat a parlar dels motius per fer la independència i, per tant, no cal repetir el que ja es diu a altres parts del llibre. No obstant això, a part del dret inalienable dels pobles a decidir el seu futur que han defensat les diferents tradicions revolucionàries i l'innegable caràcter progressista que tindria trencar amb la monarquia borbònica i la conferència episcopal, acabar amb l'exèrcit, lliurar-nos de l'OTAN, qüestionar el marc de l'Europa del capital i la guerra, poder aplicar la Llei contra els desnonaments i la pobresa energètica i molts altres exemples, **la independència ofereix avui la possibilitat més real de discutir socialment com gestionem col·lectivament allò que permet la vida.** Aquest és un aspecte fonamental, la majoria de constitucions del planeta han estat escrites anteriorment al despertar de la consciència ecològica.

No podem oblidar que el món és finit i que l'aire, l'aigua, la terra i les llavors no poden ser mercaderies en mans de polítics i banquers. Les constitucions actuals no tenen en compte com garantir l'accés universal a aquests béns comuns i aquí i ara a Catalunya tenim l'oportunitat de debatre i decidir col·lectivament com ens relacionarem amb la natura i això no és «flipada» hippy, sinó que determinarà com serà la vida en una o dues generacions. El deute ecològic de la Catalunya actual és immens; de fet, per abastir el consum del capitalisme català, el territori hauria d'arribar fins a l'Atlàntic.

El procés constituent, que amb la independència tindrem possibilitats reals d'obrir, ens permetrà debatre si l'aigua, l'aire i el sòl podran ser utilitzats en benefici de la societat en general o seran gestionats per multinacionals.

Moltes cultures d'arreu del planeta desconeixen el terme propietat privada; de fet, no tenen paraula per aquest concepte. Avui, el poble català és molt més divers i ampli, i hem de ser capaces d'aprofitar aquesta riquesa cultural. En un procés constituent, sense tuteles de cap exèrcit, ni dels tecnòcrates, i en mans del poble, la funció social de la propietat privada podria ser molt més reconeguda i desenvolupada.

Poder constituent

Les elits cerquen mantenir l'*statu quo* per conservar les condicions que cada dia els fan més riques i poderoses, d'aquí que la CE sigui pràcticament irreformable, sense l'acord dels parlamentaris conservadors (els que treballen i/o són elit). A més, no reconeix en cap moment la capacitat de la població ni de promocionar un canvi constitucional ni de ser consultada de manera vinculant, mitjançant referèndums per decidir assumptes clau. Aquestes limitacions democràtiques no es troben ni

molt menys en moltes de les constitucions actuals del món que trobem a països tan diferents com Itàlia, Suïssa, Bolívia o els EUA. En aquest sentit, una de les idees centrals que haurem de defensar en el procés constituent serà la necessitat d'establir mecanismes de consultes referendàries vinculants (per a tots els aspectes que no signifiquessin la vulneració de drets humans) i la possibilitat d'obrir processos de reforma constituent per part tant del poble com del Parlament. És a dir, mantenir viu el poder constituent, de manera que a cada generació fos possible abordar els debats que l'evolució de la societat, sense cap mena de dubte, plantejarà.

Combustible social

Tot el que plategem no serà possible sense l'activació social, sense poder popular organitzat, sense que el procés constituent en forma de debats sectorials i territorials arribi a les places i als llocs de feina. En aquesta lluita, hi han de confluïr: la complicitat dels moviments socials amb les seves voluntats de transformació, les voluntats de construcció d'una nova societat alternativa, la desobediència civil com a eina de canvi personal i col·lectiu, i la impugnació del sistema que plantejava el 15M i que va convertir les places en àgores on la gent corrent podia discutir sobre com determinar les seves vides.

Una confluència amb el moviment independentista que, mitjançant la ruptura que planteja amb la cotilla que significa la Constitució Espanyola, aporta una eina per transformar la indignació en potència de canvi. **De fet, només si el moviment independentista és capaç d'incorporar les demandes socials i els mètodes de lluita del 15M té alguna oportunitat de poder desafiar amb certes garanties el poder estatal. A la vegada, la ruptura independentista aprofundeix les divisions entre les elits catalanes i espanyoles i obre fissures a l'*statu quo* que faciliten el canvi propugnat pel 15M.**

Com deia un savi baixet, miop i revolucionari anomenat Gramsci, al qual molta gent ha volgut convertir en un populista, la vida és prendre partit. Un altre savi llibertari, Howard Zinn, va escriure un llibre titulat *Ningú és neutral en un tren en marxa* que versava sobre el moviment d'alliberament de la població negra. Existeix un espai d'esperança, una crisi política i la capacitat d'organitzar una mobilització social susceptible de fer saltar pels aires allò que van deixar «*atado y bien atado*».

El referèndum com a oportunitat de ruptura

Mireia Boya

El dret d'autodeterminació, reconegut a la Carta de les Nacions Unides, és el dret que té un poble, una nació, de decidir si vol ser independent o no. És a dir, és el dret de qualsevol país de triar la sobirania i l'estatus polític, de determinar-se lliurement, i això no pressuposa necessàriament estar a favor de la independència, només de voler decidir democràticament mitjançant el vot de tots els ciutadans el futur polític del país.

Aquest dret imperatiu internacional (*Ius cogens*) es troba per sobre de qualsevol legislació estatal. Tot i això, l'Estat espanyol el nega sistemàticament al •legant que no està inclòs a la seva Constitució. Una norma que, per sobre de tot i recollint el llegat de la dictadura franquista, té la sagrada unitat d'Espanya.

De fet, l'Estat, actua sobre qualsevol llei aprovada pel Parlament de Catalunya que signifiqui un avenç en les llibertats i drets de les persones. Nombrosos són els exemples i llarga és la llista: la igualtat efectiva entre dones i homes, els desnonaments, els impostos a les nuclears, les consultes no vinculants, la pobresa energètica, els impostos als moviments de capital i un llarg etcètera en contra dels petits passos de cara a trencar hegemonies i models socioculturals i econòmics que caracteritzen el poder centralista de l'Estat.

L'extraordinària mobilització popular de la societat catalana, sostinguda en el temps i massiva a partir de la sentència contra l'Estatut l'any 2010, ha esdevingut un dels moviments populars reivindicatius més importants del món en els últims anys, i ha obligat polítics i institucions a fer passos contundents de cara a la ruptura democràtica a través d'un referèndum. De les consultes populars d'Arenys de Munt fins al procés participatiu del 9N, la mobilització de la gent ha construït l'oportunitat de ruptura actual des de baix, des del carrer.

Tot i això, la demofòbia del Regne d'Espanya fa que continuï tancat en banda a qualsevol procés referendari sobre el futur del poble català, ja que això significaria obrir la porta a un procés de canvi. Per això, els demòcrates, la gent d'esquerreres, no tenim altra opció que donar suport al referèndum, ja que no fer-ho significa posicionar-se al costat del poder, l' statu quo i l'Estat més reaccionari. Dit d'una altra manera: el primer dels canvis estructurals que cal implementar, per fer-ne possible molts d'altres en clau de construcció de sobirania, és, almenys, exercir l'autodeterminació: sense això, restem sotmesos a la dictadura del deute, de la Troika, de la Unió Europea, de Montoro i del Regne d'Espanya.

Les urnes han de sortir al carrer, els col·legis han d'obrir, la gent ha de poder votar. I els responsables polítics i logístics d'aquest referèndum hem de ser conscients de què ens espera. I estar preparats per entomar la repressió que vingui. Per tenir-ho clar, i estar-hi a totes, cal esvair tota idea de pla B.

Reclamem que tothom s'arremangui per fer possible el referèndum, aquesta és l'única via per assolir la república catalana. I és que això no va només de poder votar, ni tan sols de si ho fem de manera pactada, que nosaltres creiem impossible, o de forma unilateral. L'escalada de judicialització de la política, amb les querelles obertes als membres de la mesa del Parlament, fan pensar que el problema no és la unilateralitat o no, el problema és el referèndum en si mateix, el problema són els drets que no podem exercir, la democràcia. I això té un nom: el Regne d'Espanya és una tirania.

La seva estratègia és la de la por, i davant d'això, més enllà de preguntar-nos fins on arribaran i pensar en plans B que l'única cosa que fan és avalar aquesta por, obrir camí a la no celebració del referèndum, el pacte amb Madrid i la continuació de l'autonomisme, només podem plantar-nos, organitzar-nos i mobilitzar-nos. Els drets que ens roben només es guanyen exercint-los.

En cas que el Regne d'Espanya utilitzi el seu entramat juridicoinstitucional, l'única sortida que tenim si volem trencar amb el seu règim autoritari és continuar apostant pel referèndum fins a fer-lo, guanyar-lo i aplicar el resultat de manera vinculant i efectiva.

El referèndum és l'única eina democràtica que tenim. I per dur-lo a terme només tenim una garantia: la determinació. Ningú entendria que el Govern, el Parlament i els ajuntaments no fessin la seva feina per tal d'organitzar-lo. Si fos així només podríem qualificar-los de traïdors, de venuts al poder. La ciutadania no ho perdonaria, no podria fer-ho, ja que seria el major engany de la història del nostre país. Ara bé, les institucions sense la força de la gent mobilitzada són caixes buides i porugues. És l'alè del poble qui empeny els polítics. Ara, més que mai, la

ciutadania ha de fer-se seu el referèndum i defensar-lo, per tal que ningú, d'aquí o d'allà, ens el pugui prendre. Ens estaran robant un dret que és nostre: el dret a l'autodeterminació, el dret a decidir que volem canviar les coses, el dret a dir que volem una república independent, més lliure, justa, sostenible i feminista.

El referèndum, l'autodeterminació i també la independència són la millor aliança pel canvi social, polític i democràtic al nostre país, van indistriablement de la mà. No donar-hi suport implica, de facto, posicionar-se al costat d'un estat tirà i demofòbic, corrupte, fill del franquisme i que impossibilita l'exercici de les sobiranes. L'únic canvi possible és aquí i ara. I ve des de l'esquerra.

L'organització és l'estratègia per tal de defensar el referèndum i la ruptura que ha d'obrir les portes a un procés constituent. Organitzar-se per mobilitzar-se coordinadament amb la resta d'actors. Que la transversalitat no esdevingui un problema, sinó que sapiguem posar-la en valor, ja que ofereix tota la legitimitat, força i contundència davant el conflicte polític amb l'Estat espanyol.

És hora d'organitzar-se en tres temps: per consolidar el referèndum, per guanyar-lo i per fer efectiu el resultat que se'n derivi. Es consolida amb determinació, no permetent cap tipus de pla alternatiu que el posi en dubte, tenint tota la logística preparada, assegurant l'obertura dels col·legis i que tothom pugui votar. Es guanya amb una campanya cívica i entenedora, tant dels motius del sí com del no, en igualtat de condicions, contraposant el present i el futur, el Regne i la República. Es guanya també cridant a participar a tots els demòcrates, fent veure als indecisos que l'esclatxa del canvi és només aquí i ara, implicant els descreguts polítics per posar les bases d'una democràcia des de baix. Es fa efectiu el resultat acceptant el no, implementant el sí, buscant el reconeixement d'un procés exemplar per sobre del previsible discurs del xoc de legalitats que farà l'Estat. Es fa efectiu defensant la legitimitat al carrer, amb mobilització, tanta com sigui necessària, ja que no només ens hi juguem el futur, sinó els drets i la democràcia.

La victòria del sí en un referèndum d'autodeterminació obriria les portes a un període de transitorietat jurídica i un procés constituent d'arrel ciutadana que hauria de posar les bases de la constitució de la nova república. Cal remarcar molt els passos a seguir per tal d'esborrar la idea de la immediata aplicació de la independència.

El primer és el debat d'aquells que volen posar en dubte la validesa del referèndum, sovint per tal de no posicionar-se ells mateixos i mantenir-se en una insuportable ambigüïtat més propera al règim que a la democràcia. Seguint els estàndards de la Comissió de Venècia, aquest serà un procés electoral habitual. Que això no s'interpreti com la voluntat de demanar permís a la Comissió de Venècia.

Igual que tampoc no demanarem permís a l'Estat espanyol per exercir el dret a l'autodeterminació, no en delegarem en ningú l'exercici.

Ara bé, tenint en compte la negativa de l'Estat, la seva creixent bel·ligerància, l'estratègia de la por emprada per fer fracassar la votació i el fet d'estar en un context de legalitat intervinguda i en un estat autoritari de dret que funciona a cop d'estat judicial, les garanties democràtiques ineludibles per tal que el referèndum es consideri vàlid i efectiu, són tres:

- Garantia del dret de vot: Tothom que vulgui votar ha de poder votar tant a Catalunya, als col·legis electorals, com a la resta del món, amb el vot exterior.
- Garantia del recompte i dels resultats: La imparcialitat de l'escomesa referendària ha de tenir un component d'oficialitat i institucionalitat vigent que li doni credibilitat a ulls del món. El voluntariat ha de deixar-se de banda, això no és un procés participatiu no vinculant.
- Garantia d'una campanya lliure i equitativa: Hi ha d'haver activitat pública que obri el debat dels arguments del sí i dels arguments del no a tot arreu durant un període de temps no inferior als quinze dies. Una campanya electoral normal, habitual.

No demanarem permís a la Comissió de Venècia perquè tampoc no demanarem permís a l'Estat espanyol per exercir el dret a l'autodeterminació, no delegarem en ningú l'exercici de l'autodeterminació, però serem escrupolosament democràtics.

D'altra banda, pensem molt en el dia de la votació i encara molt poc en l'endemà. Si guanya el sí a la independència, amb una participació prou alta, caldrà fer-ne efectiu el resultat, fer-lo vinculant tal com ens vam comprometre des de les institucions. Declarar la independència, que entri en vigor la llei de transitorietat jurídica, veure com l'Estat no la reconeix i sortir al carrer a defensar-la. Al final, la legitimitat és qüestió de demostrar qui mana al nostre país, ells o nosaltres.

Pot ser que sigui necessària una vaga general, però també un tancament patronal. Ens caldrà la mobilització dels estudiants universitaris, però també dels pagesos, els obrers, els petits empresaris, els autònoms o els jubilats. Pot ser que el reconeixement internacional sigui ràpid, molts països ja ens miren de prop, o potser la mobilització haurà de ser sostinguda en el temps; planificada, alternant sectors, grups socials i punts estratègics del territori, per tal de fer reaccionar la comunitat internacional.

Que l'impàs no ens aturi. El procés constituent ha d'iniciar-se en el marc de la transitorietat jurídica i poc després de la declaració d'independència. I la ciutada-

nia ha de tornar a mobilitzar-se, aquest cop per establir els pilars de la república, els drets i deures o l'organització territorial. Un procés constituent des de baix, participatiu, decisor i vinculant per l'Assemblea Constituent que ha de néixer després de les eleccions constituents.

Queda tan poc i queda tant per fer. La nostra eina: el referèndum, la nostra raó: la democràcia, la nostra força: la gent, la nostra esperança: la república.

La CUP: referèndum, independència, Països Catalans

Xevi Generó

En els darrers anys hem assistit a un desgast del sistema autonòmic sorgit de la «transició». Aquesta situació no dona sortida a les aspiracions polítiques populars; de fet, ni tan sols permet un reconeixement mínim de les diverses realitats nacionals o el dret a la seva autodeterminació. I com que la tasca persistent de l'independentisme ha anat desbrossant el camí, allò que es veia com una utopia ha anat agafant cos fins a arribar a dia d'avui amb el referèndum d'autodeterminació com a objectiu polític i social majoritari del 80% de la població.

El recorregut fet per la CUP al llarg d'aquests anys s'ha basat a mantenir sempre oberta la reivindicació històrica de l'Esquerra Independentista en defensa del dret a l'autodeterminació. Començant el 2005 amb la campanya a favor de l'Estatut, en què la demanda més repetida va ser l'autodeterminació, continuant per les consultes populars iniciades a Arenys de Munt el 2009 i les següents mobilitzacions posteriors a la sentència del Tribunal Constitucional. I ara és el moment de recordar el mateix que la CUP ja deia prèviament a la celebració del 9N del 2014: no demanar permís a l'Estat i pregunta clara amb mandat vinculant.

Un bucle que la CUP va tancar amb força des del l'Assemblea Nacional d'Esparreguera (22 de maig del 2016) fins al Debat de Política General (5 i 6 d'octubre del 2016) en què es va aprovar la convocatòria d'un referèndum pactat o sense pactar abans del setembre del 2017. La victòria en escons però no en vots aconseguida a les eleccions autonòmiques del 27S feia necessària aquesta redefinició del full de ruta per aconseguir el mandat clar i vinculant reclamat fins aleshores i acabar amb un procés independentista a Catalunya atrapat entre les pantalles que mai acabaven amb un resultat definitiu. Tot això s'ha aconseguit malgrat molts entrebancs i

renúncies, que el temps ens portarà a analitzar amb profunditat i autocrítica, però que han portat la CUP a batallar constantment davant els intents de condicionar la voluntat majoritària de la població a exercir el dret a l'autodeterminació o altres aspectes com la qüestió de confiança a Carles Puigdemont o l'aprovació dels pressupostos de la Generalitat del 2017.

És per això que a partir de la proclama feta pel president de la Generalitat: «Referèndum o referèndum», la CUP continua insistint a dia d'avui amb: «Referèndum sí o sí», perquè no hi pot haver més entrebancs. La celebració d'un referèndum ha de portar l'autonomia al límit, no generar alternatives com unes noves eleccions autonòmiques o noves dilacions. La recepta és clara, no renunciar ni a la unilateralitat ni al referèndum vinculant i clar que doni lloc a un mandat transparent i inequívoc. El 2012 entràvem amb 3 diputades al Parlament sota el lema: «És l'hora del poble» i el 2015 amb una aposta no menys clara: «Governem-nos». El referèndum uneix d nou aquesta voluntat popular majoritària expressada als carrers i la necessitat de vincular-lo a una possibilitat d'obrir panys fins ara sense clau.

Alhora és imprescindible que juntament amb la reivindicació del dret a l'autodeterminació obrim espais de construcció nacional dels Països Catalans en els àmbits polític, econòmic, social i cultural, i consolidar els existents. Avui és més necessari que mai que, des del respecte a la realitat diversa i plural que conformen, els agents polítics, socials i culturals es comprometin amb la construcció dels Països Catalans i amb la seva defensa davant l'ofensiva recentralitzadora dels estats espanyol i francès. La independència de Catalunya no pot tenir lloc a canvi de l'abandonament del projecte dels Països Catalans. Els Països Catalans no poden ser una moneda de canvi per a la sobirania d'una part de país.

I a ulls del món caldrà fer valdre tots aquests arguments d'unilateralitat i de vot vinculant, perquè davant la prohibició d'un estat demofòbic l'única alternativa és votar, l'única alternativa democràtica passa per nosaltres, no tenim ni podem esperar res de l'Estat espanyol. Hem d'assumir que només ho farem viable a través de la desobediència i, per tant, assumint-ne totes les conseqüències.

Cal tancar la possibilitat d'un nou canvi de full de ruta i no deixar marge perquè s'obrin nous camins. A dia d'avui no fer un referèndum i crear noves perspectives o plans B ens allunya d'una resolució en clau independentista i ens situa en un camp de batalla ple d'hipòtesis i solucions incertes. Sense haver arribat fins al final amb el referèndum, és a dir, haver posat les urnes, haver votat i haver obtingut uns resultats majoritàriament afirmatius, no hi ha cap possibilitat d'aplicar un altre mecanisme unilateral. Només un escenari en què la força impedeixi la celebració amb normalitat del referèndum permetria pensar en alternatives. Perquè en aquell

cas, en el cas en què el Govern català hagi portat l'organització del referèndum d'autodeterminació fins a les seves últimes conseqüències, la força d'una DUI seria proporcional a l'embat i nivell de pressió suportat contra l'Estat.

Del dret a l'autodeterminació a decidir-ho tot

Avui l'Esquerra Independentista i la CUP han de posar sobre la taula els seus plantejaments ideològics i estratègics per dotar de contingut social la possibilitat de ruptura del referèndum i obrir escletxes per evitar enquadrar-se només en el terreny d'allò factible. El dret a l'autodeterminació no ha de ser una transició legal de l'autonomisme a una república sense que el poder de les classes dirigents se'n vegi ressentit.

L'autonomisme s'ha consolidat a través de la convivència i el pacte entre aquestes classes dirigents del Principat i l'Estat espanyol. És per això que són part de la mateixa estructura i cal, conjuntament amb la celebració d'un referèndum, obrir la porta a la possibilitat de recuperació de sobirania i drets, plantejant així el programa polític de la CUP per reivindicar, com dèiem no fa massa, canviar-ho tot i decidir-ho tot.

El dret d'autodeterminació ha de passar també per generar noves institucionalitats, alternatives al sistema actual i, de manera paral·lela, augmentar la mobilització en defensa del referèndum en clau social: vaga general massiva, ocupacions populars de les principals infraestructures estatals i, per exemple, la intervenció de les empreses més importants i ocupacions de l'espai públic de manera puntual o permanent.

Som l'alternativa necessària per respondre en clau social i de ruptura «què fer?»; defensem a dia d'avui el dret a l'autodeterminació tot reivindicant la independència dels Països Catalans, el feminisme i el socialisme. Prendre partit, comprometre'ns i anar-hi.

EL PROCÉS CONSTITUENT: L'OPORTUNITAT DEMOCRÀTICA

Mireia Vehí i Albert Noguera

Un procés constituent és un exercici polític col·lectiu de ruptura consistent a discutir, crear i fundar les bases jurídiques i polítiques d'un nou país, la Constitució. L'estat i tot allò que el conforma: les estructures polítiques, jurídiques, institucionals, socials i fins i tot simbòliques, té legitimitat en la mesura en què és el poder constituent, el poble, qui l'avalua i el sustenta.

La diferència entre el poder constituent i la reforma constitucional radica en el fet que mentre el primer implica una ruptura amb el vell ordre, el segon implica una mera adaptació de la realitat jurídica a una nova realitat politicosocial que garanteix la continuïtat jurídica del vell estat.

A diferència d'Itàlia el 1947 o Portugal el 1976, mai s'ha produït a l'Estat espanyol una ruptura constituent amb el règim dictatorial anterior. L'anomenat procés constituent espanyol del 78 no va ser més que un pacte entre l'elit política i econòmica franquista i els partits i sindicats antifranquistes que es plasma en la Constitució del 1978. Aquest pacte va consistir que els franquistes es comprometien a complir la cara democràtica de la nova Constitució (pluralisme polític, drets socials, etc.) i els antifranquistes es comprometien a acceptar la cara antidemocràtica del text constitucional (monarquia, economia de mercat, paper predominant de l'exèrcit en el manteniment de la «*unidad nacional*», etc.).

El sistema constitucional espanyol és, doncs, un sistema mixt que combina elements democràtics amb elements antidemocràtics. Part del marc constitucional vigent és l'herència d'una transició que no va trencar amb les estructures econòmiques i polítiques del franquisme.

Si bé durant anys, les dues cares de la Constitució van coexistir en equilibri, durant l'última dècada i mitja ha començat a produir-se un desequilibri entre ambdues. Els partits del règim, de la mà de la UE, enforteixen la cara antidemocràtica i debiliten la cara democràtica de la Constitució (desmantellament de drets socials, reformes laborals, llei mordassa, atacs al català, etc.) portant a terme un trencament del pacte fundacional del 78 que suposa l'inici d'una etapa de lluites populars i d'ingovernabilitat a l'Estat, on es dona un procés destituent parcial del règim del 78.

Parlem de procés destituent parcial en el sentit que el règim del 78 ha perdut una part de la legitimitat que necessita per mantenir-se. Moviments populars de defensa de drets socials, el 15M o l'aparició de nous partits i candidatures estatals «del canvi», són expressió de l'esclat polític que va materialitzar la lògica destituent i, tot i que no han arribat a tenir prou consens i potencial com per provocar un procés constituent formal, ha suposat un trencament simbòlic parcial amb el règim.

El procés independentista al Principat de Catalunya, de llarga tradició, agafa força també fruit d'aquest context destituent. Els factors que fan aflorar amb força el procés són, bàsicament, dos:

Per una banda, el gir estratègic del regionalisme a l'independentisme de part de les elits catalanes, fruit del canvi de model econòmic a Catalunya. La substitució del model econòmic industrial per un model especulatiu, immobiliari i financer implica una pèrdua d'importància política i adquisitiva de la petita i mitjana burgesia catalana industrial en el repartiment del pastís a l'interior de l'Estat. Això fa que, en un primer moment del procés, aquesta burgesia jugui la carta independentista com a forma de pressió per intentar arrencar a l'Estat nous avantatges fiscals i competències polítiques. Tot i que en veure que l'Estat no només no està disposat a negociar sinó que aprofunditza la recentralització, l'opció de constituir un estat propi com a instrument necessari per reorganitzar un capitalisme autòcton és l'única via que els queda per poder reiniciar processos d'acumulació ampliada. A partir d'aquest moment aposten obertament, no sense contradiccions internes, per la desobediència i ruptura nacional.

Però, per altra banda, no hi ha dubte que el procés no tindria la base popular que té si no fos, també, conseqüència d'una reacció d'amplis sectors populars catalans contra el mencionat enfortiment de la cara antidemocràtica i el debilitament de la cara democràtica de la Constitució. Es tracta d'amplis sectors que, en veure com, malgrat tot, el PP continua revalidant majories a Madrid, s'adona de la irreformabilitat de l'Estat des del centre i percep la creació d'un estat propi com a oportunitat de poder fer front a l'actual capitalisme salvatge i tenir un nou marc jurídic garantista d'un nucli essencial de drets de dignitat que dins de l'Estat espanyol no estan

garantits. Per a aquests sectors socials, la lluita de classes actualment al Principat de Catalunya, la possibilitat de definir un pacte fundacional que no reproduïx els interessos de les elits, pren forma de lluita nacional en la mesura que només generant un procés de ruptura nacional serà viable obrir un procés constituent.

Aquesta multiplicitat de factors que impulsen el procés explica la diversitat d'actors i d'interessos en el si del sobiranisme català, i la funció històrica que cadascun atorga al procés constituent. En aquest sentit, igual que seria simplista negar l'existència d'unes elits econòmiques catalanes que pretenen implementar un procés constituent de base conservadora, com a mecanisme que legitimi el marc fundacional d'un nou estat que mantingui les relacions de poder polítiques i econòmiques actuals, també ho és negar que el procés esdevé, en si mateix, una palanca deslegitimadora del règim del 78 i, precisament per això, ofereix oportunitats democràtiques per a les classes populars, tant a l'Estat, com a Catalunya.

El procés constituent català com oportunitat democràtica a l'Estat: el foquisme constituent i la redefinició del federalisme

Els esdeveniments dels últims anys han posat de manifest que no existeix, actualment, una correlació de forces política ni social suficient per investir el règim del 78 des del centre amb un únic procés constituent estatal des de Madrid. Una regla bàsica de l'estratègia política és que, davant la impossibilitat d'un canvi total, l'opció restant és la de buscar errades en qualsevol punt del sistema, buscar canvis parcials ja visibles o en perspectiva i potenciar-los per tal que actuïn amb efectes acumulatius i obrin el camí de la ruptura.

Sembla indiscutible que una ruptura constituent a Catalunya, on sí existeix la correlació de forces política i social per portar-se a terme, obriria una escletxa d'instabilitat important en el règim, ja que ataca un dels principis fundadors del règim del 78 (la unitat d'Espanya). Aquesta ruptura obriria un focus d'instabilitat en altres pobles de l'Estat com Euskal Herria i reactivaria noves demandes en altres territoris que en no poder assumir-les per l'Estat poden acabar desbordant-lo.

L'única estratègia per posar en escac al règim del 78 no és avui la del «centralisme constituent» sinó la del «foquisme¹ constituent». Aquesta estratègia obliga l'esquerra de l'Estat a passar d'una concepció conservadora a una concepció transformadora de federalisme.

La majoria de vegades es parteix d'una concepció conservadora de federalisme que només és capaç d'entendre'l com un mecanisme d'«inclusió del contrari»; és a dir, es concep el federalisme com una forma d'organització territorial que es cons-

¹ El foquisme és una teoria revolucionària inspirada en el llibre *La guerra de guerrilles* d'Ernesto Che Guevara, segons la qual no sempre cal esperar que es donin totes les condicions al centre del poder per fer la revolució, sinó que un petit focus, a la zona rural, que iniciï les accions pròpies de la guerra de guerrilles podria aconseguir que la revolució s'anés expandint de manera acumulativa en les diferents parts del país, aconseguint, al final, el derrocament del règim.

trueix com a concessió del centre a la perifèria i que és funcional a un fi últim d'unitat nacional, ja que, suposadament, permetria aconseguir, en major grau que l'actual estat autonòmic, una acomodació i un encaix legítims, amables i estables dels pobles a l'interior d'un estat unitari. El federalisme actua aquí com a salvavides del règim.

Entenem que és hora d'entendre el federalisme en sentit transformador i això implica entendre'l no com un mer joc de distribució de més o menys competències polítiques a l'interior de les fronteres d'un estat, sinó com el reconeixement del dret a l'autodeterminació constituent dels diferents pobles, per passar posteriorment a mantenir, entre ells, relacions de solidaritat, igualtat i cooperació com a pobles lliures, sobirans i independents.

Entès d'aquesta manera el procés català obre una oportunitat democràtica o una escletxa d'inestabilitat per encetar el camí del derrocament del règim del 78 i de construcció d'un autèntic federalisme transformador.

El procés constituent com oportunitat democràtica a Catalunya: la combinació de la mobilització transversal amb la lluita de classes

Si bé l'Esquerra Independentista pretén implementar un procés constituent transformador que serveixi no només per actuar com a fonament de validesa de la nova república sinó també per redefinir el sistema de relacions econòmiques, polítiques, patriarcals, etc. no està assegurat que, en el si del procés constituent, es tingui la capacitat de generar un pacte fundacional garantista de drets i llibertats, favorable als interessos de les classes populars.

Aconseguir-ho implica la necessitat i capacitat de saber combinar, a la vegada, l'impuls i la participació de convocatòries conjuntes d'abast transversal enfront de la repressió i els atacs de l'Estat contra la institucionalitat constituent i els seus representants, amb la lluita de classes a l'interior del procés constituent enfront de les elits sobiranistes que pretenen donar-li un caràcter conservador. En aquest segon tipus de lluita, quins són els instruments de què disposem per ancorar el contingut de la nova Constitució cap a l'esquerra?

D'acord amb les conclusions de la Comissió d'Estudi del Procés Constituent, aprovades pel Parlament de Catalunya el 27 de juliol del 2016, el procés està dissenyat en tres fases. En cadascuna d'elles els moviments socials i les esquerres disposem de diferents instruments estratègics.

En primer lloc, hi ha una fase participativa prèvia que ha de tenir com a òrgan principal un Fòrum Social Constituent format per representants de la societat ci-

vil organitzada i dels partits polítics. El Fòrum Social Constituent (FSC) ha de debatre i formular un conjunt de preguntes sobre continguts concrets de la futura constitució, que hauran d'ésser resoltes per la ciutadania mitjançant un procés de participació ciutadana. El resultat d'aquesta participació ciutadana constituirà un mandat vinculant per als integrants de l'Assemblea Constituent (AC), que els hauran d'incorporar al text del projecte de constitució.

Considerem aquesta fase com a fonamental perquè s'hi s'han de produir debats assemblearis descentralitzats en la totalitat del territori. El FSC no pot estar controlat pels partits, sinó que ha d'estar integrat majoritàriament per delegats d'organitzacions de la societat civil i la ciutadania en general, ja que aquesta és l'única manera d'assegurar que els temes de les preguntes que sorgeixin del Fòrum no vinguin determinats pels interessos i l'agenda del poder, sinó que responguin als interessos i a l'agenda col·lectiva que, en la majoria de casos, és diferent a la de poder. Mentre els espais i subjectes tradicionals de la política (institucions i partits) són, per naturalesa, reproductors de l'*statu quo*, els espais i subjectes salvatges de la política (espais d'autoorganització ciutadana) són, per naturalesa, problematitzadors amb l'*statu quo*.

A la vegada, creiem que el procés participatiu que determini el resultat de les preguntes vinculants per a l'AC, ha de ser un multireferèndum en què pugui participar tothom de manera individual i en igualtat de condicions. Aquesta és la manera en què el resultat adquireixin el més ampli consens i la més àmplia legitimitat social.

En segon lloc, una fase de convocatòria d'eleccions constituents per formar una AC, que haurà de redactar un projecte de constitució. Per aquesta fase cal activar dos instruments importants. D'una banda, cal consensuar, en espais de coordinació com el d'«esquerres per la independència» o altres de similars, un preacord programàtic de mínims amb les esquerres que participin del procés sobre determinats continguts de la constitució, per poder ser després defensat en comú pels assembleistes de les diferents forces polítiques a l'interior de l'AC. I, d'altra banda, caldrà, des dels moviments socials, dur a terme massives mobilitzacions sobre temes clau durant el funcionament de l'AC. La manera en què l'AC pot aprovar continguts progressistes és existint fortes i combatives lluites populars en l'àmbit civil que atorguin una relació de força suficient capaç de permetre a la fracció popular a l'interior de l'AC imposar la seva voluntat per sobre de la fracció conservadora. Una victòria en la lluita de classes que travessa l'àmbit civil i repercuteix directament en les possibilitats d'imposar la voluntat del bloc popular en la lluita de classes que travessa l'àmbit institucional.

I, en tercer lloc, una última fase de la ratificació popular de la constitució per mitjà de referèndum. Entenem que poder votar la constitució per parts pot tenir

l'avantatge d'evitar un cert xantatge des de determinats sectors. Votar la constitució en bloc pot tenir el perill d'enfocar el referèndum no com el que hauria de ser, un procés de reflexió, discussió i deliberació sobre els continguts constitucionals, assenyalant els arguments en contra i a favor de cadascuna de les opcions a triar, sinó com una prova més per demostrar el suport popular massiu al projecte independentista enfront de l'«enemic extern». El contingut constitucional quedaria en un segon pla i el «no» quedaria simplificat i convertit en un «no al procés». Votar el text per parts permet que la ciutadania ratifiqui el procés, però a la vegada pugui manifestar-se també si creu que l'AC no ha interpretat correctament la voluntat popular en determinades parts o en determinats articles de la constitució.

La posada en funcionament de tots aquests instruments poden ajudar a ancorar el contingut del nou text constitucional cap a l'esquerra; malgrat tot, som conscients de la dificultat de la gesta. Fins i tot en la tessitura de tenir un estat amb una constitució progressista, caldria replantejar la capacitat d'un exercici de sobirania com un procés constituent en un país inserit a l'actual projecte de la Unió Europea, ja que aquesta disposa de la majoria de competències i decisions en matèria de política financera, comercial, econòmica i migratòria. Aspectes com el pagament del deute extern i la imposició de mesures d'austeritat condicionen moltíssim la capacitat d'exercir la sobirania sobre la majoria d'aspectes de la vida de la ciutadania.

Tot i això, la mera expressió d'un procés constituent canvia fonamentalment la concepció del marc constitucional i les bases legitimadores. Per una banda, és fruit d'un exercici del poder constituent, que deixa enrere l'actual contracte social (mai signat per alguns) i els interessos d'unes elits polítiques, socials i econòmiques, i passa a ser una qüestió d'alt calat polític, debatuda, treballada, participada i decidida pel gruix de la societat. Per altra banda, la simple lògica aritmètica ens indica que, si hi ha un procés constituent, el resultat de l'experiència serà una carta magna que, de sortida, estarà elaborada des de la perspectiva de gent provinent d'extractes socials diversos i amb interessos de classe contraposats. I això no ha d'implacar, de facto, que sigui més garantista, però sí que s'elabori en un context polític molt menys conservador que el de la transició espanyola, amb el «soroll de sabres de fons».

Per tant, tot i ser conscients de les limitacions imposades pel procés d'integració europea i l'espai d'integració econòmica, així com per la possible existència de sectors neoliberalis dins l'AC amb els quals caldrà confrontar, l'obertura d'un procés constituent a Catalunya conforma una oportunitat històrica per tocar de mort el règim del 78 i avançar cap a marcs juridicopolítics una mica més democràtics, en els quals caldrà continuar lluitant per assolir majors graus de justícia social.

La desobediència imprescindible

Gabriela Serra i Benet Salellas

Un marc teòric per a la desobediència

Té límits la presa de consciència? Fins on es pot dissentir? Aquests són interrogants que es responen breument: res pot limitar el dret d'actuar conscientment. En paraules de Henry Thoreau: la consciència es constitueix en «tribunal» que jutja les pròpies accions, que m'exigeix actuar d'acord a aquesta veu, però un tribunal també que pot jutjar la legalitat vigent i que, en condemnar-la, amb la seva desobediència ajuda a canviar.

Thoreau va encara més enllà, oposa constantment la consciència del ciutadà a la llei. Així, doncs, manté que la submissió a les lleis i l'obediència a l'Estat poden constituir «un crim», per la qual cosa la desobediència esdevé, per a tota persona, no solament un deure vers ella mateixa, sinó també i, molt essencialment, un deure cívic. I és que tot i que durant força temps la desobediència civil va ser identificada amb l'objecció de consciència i entesa com una forma de dissidència i resistència moral, Hannah Arendt va establir una clara diferenciació: L'objector de consciència segueix la moral de «l'home bo» mentre que els moviments de desobediència civil segueixen la moral del «bon ciutadà», perquè el moviment de desobediència civil tot i que sol dissentir d'una majoria legal existent, actua en nom i a favor d'un grup, d'un col·lectiu, «desafia la llei i a les autoritats establertes sobre el fonament d'un dissentiment bàsic i no perquè com a individu desitgi obtenir una excepció per si mateix i beneficiar-se'n».

És a partir d'aquest postulat que entenem que la desobediència civil ha d'estar orientada a desencadenar conductes i complicitats amb altres, amb tercers, per tal d'originar un nou procés de formació de la voluntat política. És a dir transcendir, a diferència de l'objecció de consciència, de l'espai individual a l'esfera pública col·lectiva.

Perquè en un context de devaluació democràtica d'un estat que imposa la seva legalitat basant-se en una suposat contracte social, la Constitució del 78, fruit del consentiment d'una mal ponderada majoria social, cal recórrer a la desobediència com a acte d'exercici de justícia des de la llibertat, convertint-se en instrument innovador i corrector del sistema democràtic. Com assenyala J. Habermas, la democràcia formal precisa contínuament de mecanismes de revisió i autocorrecció i, en conseqüència, la resposta que l'estat doni a aquesta acció de desobediència col·lectiva, així com la seva capacitat d'incorporar-la al procés institucional, és l'exemple més evident del nivell de maduresa i de qualitat democràtica que ha assolit en tant que estat democràtic de dret.

Prenent les paraules de José Antonio Pérez, es podria afirmar que «l'estat comença on comença l'obediència mentre que la democràcia comença on ho fa la desobediència». No es tracta pas de desobeir per desobeir, no és la nostra opció. Es tracta d'oposar-nos a l'esclavatge d'unes normes jurídiques i/o polítiques que escudant-se en la «legalitat de les majories» ens impossibilita (donada l'estretor de la democràcia procedimental) aconseguir aquells canvis reals, aquelles transformacions polítiques que albirin no tan sols un trencament amb la corresponsabilitat de l'obediència vers la majoria, sinó el reconeixement a la legitimitat aconseguida durant anys de mobilització, de resistència pacífica, de reclam constant de drets i llibertats socials i nacionals.

Fa temps que el poble català ha esdevingut un subjecte polític. I aquest subjecte polític avança cap a un gran desafiament polític: voler decidir el futur. Més enllà de les mobilitzacions que sempre hauran d'existir, més enllà de la imprescindible organització que caldrà tothora, més enllà dels obligats debats i posicionaments polítics, avui cal embolcallar la nostra acció transformadora amb una ferma decisió de desobediència civil, fent-ne el nostre instrument polític col·lectiu de ruptura amb l'Estat.

La desobediència civil institucional

Però fem un pas més en aquest debat. Mentre que tradicionalment la desobediència civil com a eina de transformació social s'ha construït en la lògica carrer-institució i en la lògica poble-elit; avui i des d'aquí, sense perdre de vista aquests marcs que continuen essent nuclears de la nostra acció política, hem posat la desobediència al centre del debat en les institucions, posant les bases d'un híbrid anomenat desobediència civil institucional.

Tot i que hi ha qui sosté que la persona civilment desobedient no pot estar actuant amb competència pública sinó que només podem entendre estrictament aquest concepte quan és portat a terme per un particular, nosaltres entenem que una autoritat o un funcionari pot portar a terme, de manera deliberada, en l'exercici de les seves competències, una acció contrària a dret amb la intenció de visualitzar una determinada injustícia. I que això serà també desobediència civil de la qual en resultarà, però, un xoc doble.

- 1) Un xoc entre dues institucions (i no pas entre ciutadà-institució).
- 2) Un xoc que es produeix com un curtcircuit dins el sistema polític representatiu perquè les institucions per se no estan cridades a desobeir, ans el contrari, estan adreçades precisament a exercir el poder coactiu de l'Estat i a aplicar les normes vigents, tot el contrari del que significa la desobediència.

No volem prescindir del qualificatiu «civil» a l'hora de parlar de la desobediència portada a terme des de les institucions perquè entenem que el qualificatiu «civil» que precedeix el terme desobediència no es refereix al subjecte actiu d'aquesta actitud sinó que serveix per referir-se sobretot al fet que s'accepta voluntàriament el càstig derivat de la conculcació de la llei, al fet que la desobediència és, en essència, una conducta no violenta i al fet que l'objectiu de la desobediència és impulsar canvis en el sistema polític que afecten no només les llibertats d'un individu o un grup, sinó també les llibertats de tots els ciutadans.

Les condicions de desobediència pública, no violenta, d'últim recurs, compromesa i amb acceptació voluntària de la sanció són perfectament presents en les accions institucionals que hem desenvolupat en els darrers mesos i això és el que ens permet reivindicar la vigència d'aquest concepte i la seva pràctica.

Vam treballar perquè la Declaració 1/XI del Parlament de Catalunya, la declaració que donava el tret de sortida a la legislatura i que s'aprovava quan feia un any d'un dels actes de desobediència més massius dels darrers temps, la votació del 9N, incorporés la voluntat desobedient quan es proclamava en aquell moment que no supeditaríem l'actuació de les institucions catalanes a les decisions dels tribunals espanyols i sobretot del Tribunal Constitucional.

Després han vingut tants moments en aquesta clau, des de la campanya del «Sense por» fins als desafiaments dels nostres càrrecs electes desatenent les crides judicials cara a cara amb convicció i amb un somriure, com la Montse Venturós, en Joan Coma, els companys de Badalona o els investigats per la crema de fotos del rei. Una pràctica coherent i ferma que hem volgut que contagiés tot l'espai polític català i que ha condicionat el context en què la mesa del Parlament i especialment la seva presidenta han hagut de prendre determinades decisions que avui són

objecte de persecució penal per desobediència al Tribunal Constitucional; primer, en relació amb els debats sobre el procés constituent i, més darrerament, amb les votacions relatives al referèndum.

De la desobediència civil que nosaltres sempre hem reivindicat, des de Thoreau a Rosa Parks, del combat de l'apartheid sud-africà als insubmisos al servei militar, hem anat construint una desobediència des de les institucions en un context polític molt singular generat a casa nostra, fruit de la triple crisi i sobretot de la llavor destituent plantada per tanta gent. Aquesta nova dimensió que estem teixint tindrà un rol important en la materialització del referèndum no tant des de la dialèctica carrer-institució en què l'hem conegut fins avui sinó en un xoc entre les institucions de l'Estat en preservació del règim del 78 i de les institucions catalanes acompanyades del carrer en exercici del dret a l'autodeterminació.

La desobediència en el referèndum català d'autodeterminació del 2017

De vegades s'ha intentat caricaturitzar la nostra posició política. No hem vingut a desobeir-ho tot, per sistema, ni a fer-ho com a posició estètica. Hem decidit que volíem mantenir una posició ètica sobre els mandats provinents de les normes, amb actitud crítica i el convenciment que no obeam el que és injust en protecció de principis que considerem superiors com la democràcia real o l'exercici del dret a l'autodeterminació. Alhora, som conscients de la importància d'afinar bé sobre què practiquem la desobediència, quin acte, quina norma concreta, i quins són els arguments que legitimen aquesta desobediència.

Nosaltres no apostem per un «referèndum desobedient». Nosaltres apostem per fer un referèndum vinculant sobre l'autodeterminació i que gaudeixi de les màximes garanties. La vinculació provindrà de la convicció i determinació polítiques del bloc sobiranista que el convoqui i el materialitzi. Les garanties han de ser preestablertes i treballar perquè hi siguin en tot moment. Una bona proposta de garanties poden ser les contingudes en el *Codi de bones pràctiques per a referèndums* elaborat per la Comissió de Venècia, però sempre incorporant-hi les dificultats que el context actual a l'Estat espanyol i l'embat constant del Tribunal Constitucional dificulten en termes d'estat de dret. Quan el Tribunal Constitucional suspèn a petició de l'executiu del PP de manera automàtica totes les normes aprovades pel Parlament que tenen a veure amb l'exercici del dret a l'autodeterminació (Llei de referèndum del tripartit del 2010 inclosa) es fa difícil pensar que podrem disposar d'una llei vigent d'un any d'antiguitat mínima com demana el Codi de bones pràctiques. Vivim en un estat de dret amb legalitat intervinguda. Una legalitat que, a més, és escapçada perquè l'Estatut d'Autonomia que ens regeix és diferent del que va ser aprovat en referèndum i una legalitat que, a més, és emmordas-

sada perquè la llibertat d'expressió política es troba en retrocés a Catalunya en la llarga llista de causes judicials obertes, segons descriu i documenta un interessant informe del Síndic de Greuges d'aquest abril del 2017.

Per això probablement i bevent de les idees d'aquest Codi cal centrar les garanties en tres aspectes: 1) garantir el dret a vot, tothom ha de poder votar i ha de ser en un cens preestablert, 2) garantir el recompte en condicions d'imparcialitat, cosa que exigirà unes meses escollides pel sistema de sorteig o amb una certa presència de funcionaris i 3) garantir una campanya neutral amb implicació de les institucions i els mitjans públics. En totes tres garanties hi haurà d'haver una certa dosi de desobediència civil institucional perquè les institucions estatals, per via del Tribunal Constitucional, intentaran desactivar-les com a avantsala necessària per deslegitimar i, en últim terme, impedir l'exercici del dret a l'autodeterminació. Davant de cadascuna d'aquestes prohibicions caldrà bastir una desobediència institucional, basada i argumentada en la desobediència civil tradicional, però erigida com a instrument per a l'exercici del dret democràtic d'expressar-se en el referèndum.

Posar la mirada en les garanties del referèndum i articular des d'aquí la desobediència civil institucional pot ser un exercici extremament potent i interessant. Apuntalar l'enfrontament amb l'Estat en la realització d'un referèndum és ancorar la força del procés sobiranista precisament en l'exercici democràtic del dret a l'autodeterminació i això el fa inqüestionable com a acte polític. Dotar el referèndum de totes les garanties possibles en el context extraordinari que ens trobem és el que li donarà reconeixement internacional a posteriori. Sobra dir que el reconeixement no podrà ser mai previ en el món dels estats i de les organitzacions internacionals de naturalesa interestatal però no hi fa res perquè el reconeixement no és una garantia en si mateix, no fa un referèndum més bo o més democràtic, el que fa és parlar dels efectes jurídics en el marc internacional, però això ja és un altre debat.

Fixem-nos, doncs, com preestablim aquestes garanties i com les blindem en la materialització dels atacs que rebrà del Tribunal Constitucional fent de la fermeza dels nostres càrrecs electes i del conjunt de la ciutadania una autèntic mur contra la injustícia legal que provindrà de les seves interlocutòries i de les querelles que se'n derivaran. Assumim les conseqüències, públicament i col·lectivament, sense por.

Deia fa poc la filòsofa Marina Garcés que «el procés independentista bascula entre les dues ànimes o tendències. [...] Hi ha una cara de l'impuls independentista que coincideix amb aquest desig de desbordament dels marcs institucionals establerts durant la segona meitat del segle XX. Alhora també hi ha una estatització del moviment independentista que s'identifica amb la idea d'estat propi. Aquí hi ha un

reforçament de la lògica estatista dels que tenen estat. De reconfiguració del nosaltres només des de la idea d'estat i només podem ser allò que un estat reconegui i que ens doni un espai de propietat entorn de la idea de l'estat.»

Nosaltres ja sabem que la celebració del referèndum aquest 2017 contindrà una certa dosi de desobediència, serà imprescindible. Nosaltres tenim la responsabilitat que aquest repte sigui precisament una oportunitat en un doble sentit. Per una banda que aquest referèndum atacat des de dalt, des de la lògica del poder vertical, per un estat tan autoritari com l'Estat espanyol, sigui tan seriós com qualsevol altre i que ningú pugui discutir-ne cap formalitat i, per tant, posar en dubte cap resultat. Per altra banda, però, si el guanyem, en el procés constituent que obrirem, un exercici de sobirania popular exercit des de baix com aquest, ens donarà una força com a poble incalculable que hauria de permetre construir, entre moltes altres coses, també una nova institucionalitat.

No podem oblidar que, de fet, allò que avui es denomina desobediència civil en altres moments s'havia dit simplement revolució.

Les potencialitats d'una nova república

No es tracta de canviar de bandera, sinó de canviar de model

Quim Arrufat

L'esclat de la crisi econòmica, el 2008, va contribuir en gran mesura a l'aprofundiment «de» la crisi política de l'Estat espanyol i «a» l'Estat espanyol. El vell sistema de partits, i amb ell el sistema de valors que els havia sostingut, s'esfondrava ràpidament. El règim polític sorgit de la transició espanyola quedava en entredit. I als Països Catalans, per partida doble. O triple. En qualsevol cas, les mobilitzacions que van marcar els temps polítics posteriors a l'inici de la crisi van minar fins als fonaments la legitimitat social del règim entre les classes populars. La impugnació popular del règim era tal que ens ha permès a molts somiar en la possibilitat d'una ruptura política en forma de república catalana al Principat. De fet, enlloc com al Principat el suport a les forces polítiques contràries al règim i favorables a un canvi polític d'aquesta magnitud és tan gran i tan majoritari. A la resta de l'Estat, tal com mostren les eleccions del passat 2016, ha crescut enormement la indignació en relació amb els anteriors períodes polítics, però no suficient com per avançar cap a un procés constituent que doni solució de continuïtat al procés destituent protagonitzat per milions de persones a les places i carrers. A Catalunya, però, les condicions subjectives hi són per al canvi de règim polític a través d'un procés constituent per la via de la independència.

Finalment, les tres crisis (o ofensives) que han coincidit en el temps polític, la social, la nacional i la democràtica, han produït al seu temps tres pulsions mobilitzadores, principals responsables d'obrir la finestra d'oportunitat per a la destitució del règim i la constitució d'un nou marc polític: la república catalana.

Tanmateix, el temps corre i probablement ja no corre a favor nostre. Al conjunt de l'Estat el règim es refà, o ho intenta amb condicions objectives més favorables

que uns pocs anys enrere. Gairebé una dècada després de l'inici de la crisi, a uns 10 anys de l'inici del moviment sobiranista, a 6 anys del 15M i a 5 anys de la darrera vaga general, al carrer comença a imposar-se la resignació davant la dificultat de mobilitzar recursos de manera perllongada per provocar un canvi polític d'arrel que no arriba.

Només l'horitzó del referèndum manté alerta a Catalunya una part important de la població que segueix apostant per construir unes institucions pròpies a les actuals sobre la base d'uns valors diferents que posin remei, en part o totalment, a les causes de la crisi política i econòmica.

La convocatòria mateixa d'un referèndum que molt difícilment tindrà ni acord ni permís per part de l'Estat és el major desafiament democràtic que tindrà el règim. És la confrontació d'una legitimitat democràtica incontestable enfront de l'immobilisme d'un règim que s'escuda en una suposada legalitat que impossibilita el debat; per tant, una impugnació a gran escala del règim i els valors sobre els quals se sustenta.

Així com la celebració d'un referèndum pot fer trontollar el règim, la convocatòria subsegüent d'un procés constituent democràtic, en què la població de Catalunya sigui cridada a debatre i decidir sobre la forma, el fons i el contingut de la nova república, és una oportunitat sense igual a l'entorn polític europeu per construir de manera col·lectiva una sortida democràtica i justa a la crisi. Però és això, una oportunitat. I és molt, però cal aprofitar-la en benefici de la majoria social.

Sovint donem per fet que la majoria social prorepública catalana voldrà que el nou país s'erigeixi sobre unes normes i uns valors més democràtics i més justos socialment. I creiem que així és, malgrat que una minoria s'inspira en models de radicalisme neoliberal per projectar a Catalunya els somnis més humits de la desregulació econòmica i el mite de la meritocràcia en el lliure mercat.

El cert és que l'immens teixit associatiu i social existent a Catalunya, i una llarga tradició de mobilització política i cultural en favor d'uns determinats valors de progrés, fan pensable que un procés constituent democràtic desemboqui en la constitució d'una república més justa i més democràtica. És a dir, que no desemboqui en un simple canvi de banderes, sinó que procuri donar la volta als pitjors valors que l'Estat espanyol i el seu règim polític arrosseguen des de fa temps.

Una república democràtica, erigida sobre el fonament del dret a decidir i el més alt respecte als drets i les llibertats individuals i col·lectius. Una república que deixi de considerar els ciutadans com a súbdits; ans al contrari, els consideri ciutadans amb plena responsabilitat i criteri, per la via dels drets i dels deures, però també per la via de retre comptes degudament, a través de la transparència i la informació ab-

soluta i de les consultes i els referèndums populars sobre qüestions d'interès públic. Un procés de democratització global de la societat i les institucions que hauria d'incidir també en la recuperació (cap al sector públic i sota control ciutadà) de determinats serveis i sectors energètics bàsics de les mans de les grans corporacions de l'anomenat «capitalisme d'amiguets», aquells conglomerats econòmics sorgits de l'estat i amb mig estat ficat a dins que socialitzen pèrdues i privatitzen enormes guanys a costa de tots. Aixecar un nou país sobre el valor de la democràcia plena hauria de contemplar processos més justos d'accés a la ciutadania i, en general, d'accés a l'exercici dels drets polítics i civils. I, finalment, hauria de ser (malgrat que no agradi a algunes elits convertides tardanament a l'independentisme) exemple de mesures preventives, sancions i cultura política contra la corrupció. Sobre les restes d'un Estat que segueix enarborant hàbilment el menyspreu generalitzat envers la seva pròpia ciutadania, cal construir la república de la democràcia, és a dir, del poder del poble i, per tant, del respecte de les institucions per part del poble.

El temps dels vells estats nació i la seva dèria uniformitzadora s'ha acabat. Aquells que insisteixin a reproduir esquemes de construcció estatal sobre una base exclusivament etnolingüística fracassaran i es trobaran de cop immersos en debats xovinistes, atemorits pels vents de la globalització i la diversitat. Ningú ha de perdre els orígens, encara menys les nacions minoritzades com la catalana, però fora bo que per comptes d'usar la llengua i la nació com a ariets en contra de la diversitat, Catalunya seguís el camí emprès fa anys de situar la llengua i la nació pròpies com a dinàmiques d'acollida i punt d'encontre, en el respecte i el reconeixement als orígens de tothom i a les diverses identitats que cadascú vulgui professar. Cal assentar la nova república sobre els valors de la diversitat. D'identitats i d'opcions de vida. No tots a Catalunya pensem igual, ni parlem la mateixa llengua com a primera llengua, ni professem la mateixa religió. Entendre la diversitat com un problema o, com la societat civil catalana ha fet durant tants anys, entendre-la com una fortalesa i una riquesa del país, és un punt d'inflexió radical entre el vell règim i la nova **república de la diversitat**.

En un món definitivament globalitzat i interdependent, les societats han de triar també quin tipus de relació política estableixen amb l'entorn i amb el conjunt de la comunitat internacional. Des del 0,7% fins a les enormes mobilitzacions en contra de la guerra d'Iraq, passant per tots els moviments i ajuntaments solidaris, la societat catalana ha conreat durant anys i a través de milers d'associacions i iniciatives un model de relacions pacífiques (pacifistes, de fet), solidàries i cooperatives amb l'entorn internacional. La **república de la solidaritat** ha de ser capaç de donar centralitat a un valor abastament compartit. En aquest sentit, cal plantejar obertament la necessitat militarista i decimonònica de tenir exèrcit quan es parli de política de defensa, un concepte cada cop més transnacional, o plantejar-se millor construir

un model de diplomàcia per a la pau, que converteixi la nova república en una plataforma promotora de processos de pau, mediacions i cooperació internacional. De la mateixa manera, cal situar Catalunya al capdavant de les polítiques d'acollida de refugiats com a part de la contribució a la comunitat internacional. En termes de solidaritat, i com a país d'acollida d'immigració, la nova república hauria de saber respondre responsablement als territoris d'on prové la seva immigració i establir un fons sobirà de cooperació per revertir part del pressupost públic en aquells territoris i establir, així, relacions estretes i de col·laboració amb les terres d'origen de bona part dels catalans.

Una república dels drets socials cal construir-la des de la garantia del benestar de les classes populars. En els darrers temps, les mobilitzacions socials han posat al centre del debat social una sèrie d'urgències que cal contestar amb polítiques públiques universals i drets garantits: l'erradicació efectiva de la pobresa energètica, la renda garantida de ciutadania, la millor regulació del mercat laboral o la prohibició dels desnonaments de primer habitatge són, entre d'altres, part d'un paquet d'urgència que ha d'implementar-se sota la idea que ningú a la nova república ha de quedar fora d'uns mínims de dignitat vital. No obstant això, els drets socials no només s'estableixen a través dels pressupostos públics, sinó també a través de regulacions més justes dels mercats laboral, financer, hipotecari, energètic, etc. I, per tant, cal legislació limitadora dels abusos comercials, profunda reforma de sectors econòmics clau en la subsistència econòmica col·lectiva i obrir la porta a la nacionalització de recursos que mai s'haurien d'haver entregat al mercat. No es pot fiar el benestar col·lectiu al mercat, perquè necessita de la misèria de molts per presentar xifres de beneficis rendibles.

Finalment, una profunda revolució cultural, social i política sacseja cada dia amb més força alguns dels fonaments centrals de l'escala i la jerarquia de poders i valors de la nostra societat. És la revolució feminista la que qüestiona d'arrel un ordre patriarcal que genera desigualtat i violència implícita i explícita, alhora que avala i justifica formes de relació social i producció econòmica únicament sostenibles sobre aquestes dues bases: un ordre desigual i la violència necessària per mantenir-lo. Els valors del feminisme s'escampen cada dia més en una societat que malgrat tot dista molt d'incorporar-les en el conjunt de dinàmiques personals, socials, polítiques i institucionals. Per això, la república feminista podria néixer sobre un fonament feminista, fent un pas endavant.

En resum, són moltes les potencialitats que el procés constituent d'una nova república podria desenvolupar sobre la base d'uns valors de progrés majoritaris en la societat. Com dèiem al principi, la lluita per la independència no és una lluita ni etnicolingüística (quin absurd seria en un país fet de barreges culturals) ni

per canviar banderes i que tot segueixi igual; és sobretot la lluita col•lectiva per guanyar-nos l'oportunitat de construir un país, una república, construïda sobre uns valors i uns pilars diferents als valors que majoritàriament rebutgem de l'Estat espanyol. Davant aquella Espanya uniformitzadora, la Catalunya de la diversitat. Davant d'un Estat demofòbic, fundar-nos en el dret a decidir i la llibertat. Davant d'un Estat profundament masculí i patriarcal, la república feminista. Davant d'unes polítiques bel•licistes, fronteres assassines i menyspreu als pobles de l'entorn, la construcció de la solidaritat sobirana. I en un societat devastada per uns mercats voraçs sense límits ni aturadors, la construcció de la república de la gent i del seu benestar.

Recuperar totes les sobiranies

Sergi Saladié

En el marc d'esdevenir una república a través de l'expressió de la voluntat popular en un referèndum d'autodeterminació és quan ens és factible dotar-nos dels panys per obrir les portes a l'assoliment d'una vida digna. Les claus ja fa temps que les tenim, i les lluites per assolir totes les sobiranies avui segrestades per l'Estat o pel capital internacional fa temps que, sobretot en l'àmbit municipalista, s'estan donant. Esdevenir república independent, però, obre un espai on se'ns dubte les possibilitats de reconquerir les sobiranies es multipliquen.

La crisi estafa que va esclatar l'agost del 2007 està fent que el capitalisme senil es torni més agressiu i apliqui mesures que pretenen usurpar el conjunt de béns i recursos bàsics per a la supervivència de les persones i, en definitiva, de les societats. Aquestes polítiques tenen com a objectiu, doncs, acaparar els elements essencials per a la vida per part dels oligopolis diversos que fa temps que intenten, en alguns casos ja ho han aconseguit, fer negoci en els darrers reductes d'allò mercantilitzable. Així doncs, necessitats bàsiques com l'energia, l'alimentació, l'aigua o l'habitatge s'han convertit a ulls del capitalisme senil en els darrers espais on poder continuar-se enriquint a costa del patiment de la majoria.

Mentre les polítiques redistributives més o menys podien compensar els estralls del capitalisme, els espais de negoci estaven en el foment del consum de coses que no es necessiten per al sosteniment de la vida, comprades amb diners que no es tenien, per mantenir un ritme de vida basat en una competència absurda. Quan, a partir del tancament de les línies de crèdit, la majoria de la societat deixa d'alimentar aquella espiral de negoci, el capitalisme es replega en el control d'aquells elements que són indispensables per a la vida.

Si bé és cert que en sectors com el de l'energia ja fa dècades que l'oligopoli ha aconseguit controlar gairebé la totalitat de la producció, distribució i comercialit-

zació de l'electricitat o el gas; hi havia recursos, béns i serveis que havien quedat més o menys al marge de la voracitat capitalista. Així, en recursos com l'aigua o l'alimentació, per exemple, l'oligopolització no estava tan escampada.

En definitiva, ens trobem en un situació de drenatge invers, de baix cap a dalt, en el control i repartiment dels recursos col·lectius, amb la conseqüència de fer la vida molt difícil, gairebé impossible a cada cop més part de les classes populars, mentre els grans oligopolis pretenen mantenir les mateixes quotes de beneficis d'abans de l'esclat del 2007.

Destrucció de la cohesió social, empitjorament de les condicions laborals, pressió impositiva desigual i injusta, entre d'altres, són elements que empitjoren i ofeguen la dignitat de la vida. S'avança, així, cap a un model de societat que, si no s'hi posa remei, pretén basar la seva suposada recuperació a intensificar, encara més, els nivells d'explotació i de desposseïció de les classes populars, a la vegada que es recorre a formes cada cop menys democràtiques de gestionar les societats.

Ens trobem, doncs, en un context de col·lisió entre dos models de societat: el propi de la reproducció del capital, injust, insegur, impactant, i ineficient, i amb formes autoritàries, explotadores i altament desposseïdor de la riquesa col·lectiva; i el de la societat que aspira a mantenir i/o recuperar un entorn social equilibrat i equitatiu, amb menors impactes ambientals i socials, més redistribuït i just per, en definitiva, fer possible una vida en condicions.

Per avançar des de posicions rupturistes en la confrontació oberta amb el sistema capitalista, des de l'esquerra independentista, i més concretament des del grup de treball de sobirania s'ha proposat com a indispensable l'acompliment d'uns criteris de transformació que se sustentin en una sèrie d'experiències pràctiques. Es considera que la implantació de projectes concrets que es puguin visibilitzar i experimentar a partir d'intervencions transformadores, tenen molta més potència política que mil discursos teòrics. La proliferació i expansió posterior d'aquestes pràctiques és la millor garantia per fer front a les dinàmiques d'acaparament i desposseïció capitalista.

Aquestes pràctiques proposades haurien de bastir-se sobre la base dels criteris següents:

- 1) Avançar cap a formes de propietat no privada (comunal, cooperativa, municipal).
- 2) Desenvolupar processos productius que no siguin explotadors (ni capitalisme ni patriarcat ni desposseïció dels recursos naturals).

- 3) Desenvolupar mecanismes de redistribució equitatius.
- 4) Prendre decisions democràticament, no pas de forma jeràrquica o despòtica.
- 5) Apostar per processos que prioritzin la comunitat per sobre de l'individu.
- 6) Apostar per l'Estat del Benestar: a vegades en majúscules a vegades en minúscules.

L'àmbit d'aplicació que es considera idoni per al desplegament d'aquestes polítiques és el del municipalisme. Un espai que permet la implementació d'aquestes polítiques d'una manera concreta i immediata, i que possibilita el contacte i la intervenció directa de les persones en els assumptes que els afecten.

Serà en aquests àmbits municipalistes on en els propers temps hi haurà la capacitat d'acumular força política i es podran desplegar exemples concrets que permetin visualitzar projectes de superació del capitalisme.

La proposta se centra a plantejar l'existència de tota una sèrie de sobiranies (productiva, alimentària, energètica, residencial, cultural, etc.) que cal defensar i/o guanyar a l'oligopoli capitalista, a partir de desenvolupar processos i projectes d'acord amb els criteris esmentats anteriorment.

La recuperació de les sobiranies esdevé fonamental perquè permet visibilitzar projectes de superació concreta del capitalisme que van més enllà de l'escenari de la gestió socialdemòcrata (per molt honesta i transparent que vulgui o pugui arribar a ser), del tot insuficient i ineficient per fer front als processos de desposseïció en marxa o previstos. En aquest context, doncs, l'entramat institucional ha de quedar subsumit en tots aquells processos transformadors donant-hi tot el suport possible per facilitar-ne el desenvolupament.

Pel conjunt de sobiranies que es proposa lluitar són aquelles relacionades amb el sosteniment de la vida i que es podrien enquadrar sota un paraigua de sobirania (re)productiva entesa com el conjunt de canvis per la transformació del sistema productiu cap a un model que permeti el desenvolupament humà de les persones. O sigui, poder garantir aquelles condicions de vida digna especialment en aquells aspectes indispensables per a la reproducció de la vida (alimentació i aigua, energia, residència, cultura) i gaudir d'un procés autocentrat i endogen segons les pròpies necessitats i capacitats, basat en criteris de solidaritat i bé comú, que trenqui amb l'opressió de gènere, posi les persones al centre de la presa de decisions, s'integri dins els cicles naturals i se centri en formes de propietat compartides i cooperatives.

En relació amb la sobirania alimentària es parteix de la base que és un dels pilars fonamentals per al propi sosteniment de la Vida, en majúscules. Si no mengem, ens morim d'inanició. És per aquest motiu que la sobirania alimentària té com a objectiu fonamental garantir la disponibilitat de suficient varietat de recursos alimentaris produïts de manera sana i justa, a partir de l'accés i el treball de les terres de cada territori, i basat en les espècies i varietats vegetals i animals pròpies. En aquest sentit resulta imprescindible establir fórmules de recuperació de terres en «mans mortes» (com les que són propietat de les diverses administracions) o afectades per classificacions com a sòl urbanitzable, restablir canals de distribució de proximitat, garantir l'accés a la tecnologia i races i llavors pròpies, establir mecanismes de protecció dels sòls agraris, diversificar els conreus i la ramaderia, i fer front a l'emergència social alimentària.

En relació amb la sobirania energètica, aquesta pretén garantir el dret dels individus, les comunitats i els pobles a decidir sobre la generació, distribució i ús de l'energia de manera que aquestes decisions s'ajustin a les circumstàncies ecològiques, socials, econòmiques i culturals d'aquestes comunitats i pobles. Així cal passar d'un sistema centralitzat (en producció i propietat), contaminant ambientalment, desequilibrat territorialment i ineficient, a un sistema que, basat en la generació distribuïda, apoderi les comunitats per assolir un sistema energètic descentralitzat, basat en energies renovables i de propietat comunitària.

En relació amb la sobirania residencial es tracta de garantir el dret de la població a un habitatge digne i adequat, i el dret a decidir sobre el seu propi sistema de provisió residencial. El reconeixement d'un dret subjectiu d'accés a l'habitatge i del seu manteniment requereix dotar-se d'un parc públic d'habitatge social suficient per satisfer les necessitats residencials de la població. Per dotar-se d'aquest parc públic d'habitatge social és imprescindible abordar la mobilització de l'estoc d'habitatge buit, més que no pas basar-se en polítiques de construcció de nou habitatge social, tot establint mesures que obstaculitzin que l'habitatge esdevingui un producte de mercat. Els habitatges han de proporcionar seguretat en la durada de la tinença, assequibilitat econòmica, habitabilitat en condicions i ubicació en un entorn adequat amb els serveis necessaris.

En relació amb la sobirania cultural, cal passar d'un sistema cultural mercantilitzat per suposats productes culturals transgènics implantats en un territori fora de context i sense arrels, a una cultura com a motor de transformació social per alimentar i, alhora, canalitzar la consciència col·lectiva sobre el conflicte que afecta les comunitats. Cultura com a eina al servei de les comunitats per decidir la sobirana manera d'expressar aquest conflicte i com fer-hi front, i com a activitat, i no tant com a producte de consum, per desmuntar el mite de l'alta cultura.

Així doncs, aquest conjunt de sobirania, i no només aquestes, tenim més possibilitats d'assolir-les en el marc d'una nova república independent. Les correlacions de forces en aquest nou marc polític, així com les possibilitats de transformació social i econòmica, seran, sens dubte, més favorables per a l'assoliment dels aspectes bàsics i imprescindibles per al sosteniment i la reproducció de la vida.

Una oportunitat europea: construïm república

Eulàlia Reguant i Núria Gibert

1. Europa: de la construcció econòmica a l'engany de la unió política

L'expectativa d'un nou ordre internacional i d'un nou equilibri geopolític basats en la justícia, la democràcia i la pau entre els pobles, no es veurà satisfeta sense una nova Europa. Malgrat que aquests eixos van esdevenir centrals a partir de la caiguda del mur de Berlín, la veritat és que mai han estat assolits com a tal, ni en els primers tractats europeus ni encara menys després del 89, quan, com dèiem, es va bastir la clau de volta del que havia de ser la nova política internacional. La caiguda del mur va certificar el pas a un món multipolar, un procés que no ha deixat de confirmar-se d'aleshores ençà i en què, atesa la seva política exterior inexistent o negligent, la gran absent és Europa.

Cal, però, parar compte en el ritme desigual dels progressos en la construcció europea segons que es tracti d'unes o altres de les seves dimensions. Mentre han avançat considerablement els processos d'articulació a escala militar, policial i econòmica, l'articulació política ha experimentat progressos francament menors.

Tot i això, cal recordar com la suposada unitat econòmica ha estat incapaç de preveure i prevenir l'actual crisi econòmica i les seves devastadores conseqüències en el teixit productiu i en les condicions laborals per tal de donar-hi una resposta unitària i eficaç. Es demostra que no ha existit mai una construcció europea democràtica sinó que ha estat una construcció del centre cap a la perifèria, dels centres de poder econòmics i polítics alemanys cap a la perifèria europea, on han estat aquests centres de poder els que han marcat el ritme a la resta dels avenços i, bàsicament, de les retallades, pensant en els seus propis interessos o les seves pròpies elits. La deriva dels darrers anys d'aquesta Europa,

postesclat de la crisi sistèmica, ha demostrat una gestió de la crisi a favor de la banca i del capitalisme financer, i gens a favor de les classes populars europees.

En la construcció política, la crisi dels Balcans (amb conseqüències encara no superades) o la permanent incapacitat europea per donar resposta al conflicte entre Israel i Palestina; o esdeveniments més recents relacionats amb les nefastes intervencions europees en les guerres a l'Afganistan, l'Iraq, Líbia o Síria, o les deplorables polítiques i actuacions en relació amb la immigració i amb la crisi de les refugiades, han posat de manifest l'atzucac europeu pel que fa a la seva política exterior, amb conseqüències dramàtiques tant per als països que n'han estat objecte com per a la seguretat de la mateixa població europea.

Un miratge va recórrer Europa entre les dècades dels anys 1980 i 1990, amb l'emergència de nous estats fruit de la dissolució de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS). Aquest miratge va generar dues il·lusions, ràpidament convertides en desil·lusions:

- a) La creença que aquest fenomen facilitaria la sobirania de les velles nacions sense estat de l'Europa occidental, menystenint que la independència d'aquelles nacions es veia facilitada per la doctrina dels EUA de promoure processos d'autodeterminació amb la condició que augmentessin la seva àrea d'influència i que, a les acaballes de l'URSS, contribuïssin a descompondre-la i acceleressin el pas de més territoris a l'economia de mercat.
- b) La convicció que aquestes noves nacions sobiranes contribuirien a reforçar la Unió Europea (UE). Els fets posteriors han desmentit aquesta hipòtesi en força casos, ja que algunes de les noves nacions europees provinents de l'antic bloc de l'est han jugat un paper clarament obstaculitzador dels progressos polítics i democràtics de la UE, com, per exemple, Polònia o Hongria, entre d'altres, fins i tot prioritant les seves aliances amb els EUA.

2. Les principals febleses, enganys i errors de l'actual Europa

Aquests enganys i aquestes febleses posen de manifest que les elits que dirigeixen Europa estan més compromeses amb projectes i interessos globals que en la construcció d'un escenari específicament europeu. Cal tenir present que durant anys, la construcció del projecte europeu s'ha centrat en la unió monetària, fruit de la renúncia a fer polítiques econòmiques socials de caràcter estatal.

Les classes dirigents europees cerquen més assegurar la seva pertinença a un conglomerat polític, econòmic i militar transnacional hegemònic a escala mundial, que no pas a un nou projecte europeu que pugui contribuir a una governança

global veritablement democràtica, justa i multipolar. Avui, els compromisos i interessos relacionats amb l'atlantisme, el sionisme, les transnacionals, el complex militar i industrial, el control dels epicentres i de les frontisses de la geopolítica mundial, l'economia financera, el poder mediàtic i el control dels recursos estratègics, científics i tècnics, dominen l'agenda d'aquest conglomerat al servei de l'actual model de desenvolupament i dels seus principals beneficiaris. Les elits europees posen els seus esforços més en la participació en aquesta agenda a escala mundial que no pas a construir-ne una de nova des d'una lògica europeïsta.

En definitiva, la crisi ha posat de relleu l'agenda principal de les elits des dels inicis de la construcció europea: la pervivència de les lògiques de poder del capitalisme i l'aprofundiment de les polítiques neoliberals, en què els interessos d'elits i els interessos dels estats per reproduir-se i mantenir l' statu quo, han prevalgut utilitzant els recursos per rescatar les entitats financeres o fent valer els propis interessos geoestratègics. Una agenda que ha suposat l'augment de les desigualtats, la precarització de les classes populars, i la impossibilitat de construir vides dignes.

Aquesta manca de consistència de l'Europa política, el nacionalisme dels estats, la llunyania i ineficiència de les institucions polítiques europees, la inexistència d'una Europa social que signifiqui un clar progrés en termes de drets democràtics i socials, i el seu feble paper internacional, fan que la ciutadania europea no percebi la UE com un projecte potent i important, amb la conseqüència d'una pertinença feble, de la indiferència o, fins i tot, de l'oposició. La baixa participació en les eleccions al Parlament Europeu i la poca expectativa pel que fa a les conseqüències dels seus resultats, no només venen provocades per la desinformació, sinó també i principalment per la manca de consistència i credibilitat del projecte.

La persistència i la preeminència dels actuals estats nació, en què seguretat i ordre són el seu principal impuls, dificulta que Europa sigui un contenidor polític cohesionat, inclusiu i articulador de la veritable diversitat europea. Desafecció, tendències centrífugues i nacionalismes excloents són algunes de les conseqüències derivades d'aquesta dificultat. De fet, en la construcció d'aquesta Europa, els estats nació han jugat permanentment a l'ambivalència, en alguns moments cedint sobirania per mantenir les estructures de poder i evitar les polítiques econòmiques socials, i en altres reforçant-se per evitar perdre poder.

Una altra de les conseqüències de la feblesa europea és la dificultat per refundar i reimpulsar les institucions mundials multilaterals, com l'ONU. En aquests moments la feblesa d'aquestes institucions és, entre altres motius, resultat de la feblesa del bloc europeu i de la seva incapacitat per contribuir a fer de l'ONU un veritable sistema democràtic de governança mundial. La transformació i el reforçament de les institucions internacionals necessita també d'una nova Europa.

3. Les respostes dels i des dels moviments socials

El moviment altermundialista primer i les primaveres democràtiques després, entre altres, han estat importants moviments de protesta i de proposta, que han denunciat i impugnat l'actual UE i les seves polítiques exteriors i interiors. Moviments que en menor o major mesura van denunciar des dels inicis dels anys 2000 el projecte d'hiperglobalització neoliberal que buscava cedir tot el poder decisorí a les elits transnacionals.

Malgrat que el pas del temps ha demostrat allò que es denunciava i predeia a Gènova, París o Londres en els diferents fòrums socials, els diferents moviments que han anat sorgint no han tingut prou força, però, per modificar una dramàtica tendència dominant: l'hegemonia neoliberal, el creixement de la dreta i l'extrema dreta, i el retrocés dels ideals europeus en favor d'un domini dels valors conservadors, xenòfobs, antidemocràtics, i d'unes polítiques sotmeses als interessos del capitalisme financer, militarista i extraactivista global. En aquest context, les classes populars, en general, i la classe obrera, en particular, han vist retrocedir la seva influència, els seus drets, i com les polítiques públiques entraven en regressió, de la mà de les dictadures de l'euro i de la Troika. El cas de Grècia n'és un exemple tràgic; exemple de les conseqüències de la deuteocràcia, llargament denunciada als països del sud, però no percebuda a Europa fins a l'inici de la crisi; exemple de com la cessió de sobirania a Europa no ha servit per millorar les condicions de vida de les persones. El retrocés en la capacitat d'influència de la classe obrera i de les seves organitzacions, que havien estat crucials en la construcció de l'estat del benestar, dels serveis públics i de la democràcia, és un mal símptoma per a Europa.

No ens pot deixar indiferents veure tot l'esforç de lluita contra el CETA i el TTIP. I com només gràcies als moviments socials s'ha trencat el silenci i l'opacitat volguda pels estats. Però ha estat també gràcies als moviments de denúncia d'aquest tipus de tractats que la cara més fosca i antidemocràtica d'Europa i dels estats ha aflorat amb la negació de processos participatius i democràtics perquè la població pogués decidir-ne la ratificació o no.

En definitiva, malgrat el miratge que encara sostenim sobre la fortalesa i importància dels moviments socials a escala europea, cada dia es mostren més desorientats i mancats d'energia, en comparació amb els moviments d'altres continents i regions, que mostren una capacitat creixent per influir en les agendes nacionals, regionals i globals.

4. L'autodeterminació i el referèndum com a oportunitat europea

Davant de tot això, un nou discurs i un nou projecte per a Europa esdevenen reptes necessaris, tant per als pobles que en formem part com per a la governança democràtica mundial.

En acabar-se les dues guerres mundials que tingueren l'epicentre a Europa ja va aflorar el debat sobre la necessària democratització basada, entre d'altres, en la igualtat i equitat, la justícia social i la resolució pacífica dels conflictes. Després de la Primera, amb els famosos catorze punts de Woodrow Wilson (1856–1924), en què el dret a l'autodeterminació dels pobles n'era un dels puntals, i després de la Segona, amb el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals i el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics (1966) de l'ONU complementant la Declaració Universal dels Drets Humans (1948) on figura també el dret a l'autodeterminació com un dels drets fonamentals per construir un món democràtic i just.

Així, malgrat parlar de drets, de democràcia, d'igualtat i dret a l'autodeterminació, ja hem dit que Europa s'ha acabat construint d'esquenes a aquests valors. Negant els drets socials de les classes populars i evitant el dret a l'autodeterminació dels pobles que hi conviuen i de la resta del món.

En el marc de la construcció d'una nova Europa, el dret a l'autodeterminació de les nacions sense estat podria esdevenir un antídote dels nacionalismes reaccionaris i excloents d'alguns dels seus estats. Sens dubte, la construcció i aplicació d'aquesta estratègia requereix l'articulació de diverses iniciatives polítiques: aliances amb les nacions sense estat més consolidades d'Europa, potenciació d'una xarxa amb totes les nacions sense estat europees, aliances extensives als moviments populars socials i polítics progressistes i altermundialistes europeus i, a escala global, la reconstrucció de l'espai i del contrapoder de la classe treballadora a Europa. Tot plegat sumant cap a una nova aliança de l'Europa dels pobles, justa, democràtica, solidària i social. D'aquí, d'aquests plantejaments, n'hauria de néixer un nou discurs sobre Europa. Certament, la proposta d'aquest nou discurs europeu pot sonar utòpica, però és la que pot fer creïble que una altra Europa és possible.

I aquest nova Europa serà més possible més enllà i fora de l'actual UE, i de les dictadures de l'euro, de la Troika i de l'OTAN. Serà més possible superant el capitalisme, extractivista i financer, que utilitza les institucions i els estats europeus com a gestors dels seus interessos depredadors a escala regional i local.

Els Països Catalans, mitjançant l'impuls de la nova república catalana, poden ser un nou actor internacional cabdal en la construcció d'una nova Europa. Els Paï-

sos Catalans, i en concret la societat catalana, s'ha caracteritzat sempre per la defensa de la diversitat, per l'exercici de la solidaritat i per la participació.

És en aquest sentit que valors emancipatoris en els quals s'ha sustentat i se sustenta la societat catalana i que l'estat vulnera, amb la connivència o col·laboració d'Europa, com la solidaritat, el feminisme, la diversitat, la defensa dels drets socials i la democràcia, són claus en la construcció de la república. Són valors i principis que obren una oportunitat al sud d'Europa, que poden trencar el mantra de les esquerres europees heretat del thatcherisme del «*There's no alternative*».

Per tant, els Països Catalans, via a la república catalana, han d'esdevenir un actor clau per construir aquesta Europa dels pobles, justa, democràtica, solidària i social.

En primer lloc, construint el seu lloc en l'espai geopolític de la Mediterrània, inserint-se en els processos emancipatoris postcolonials de la regió. La Mediterrània ens és un espai de trobada, un marc principal on teixir complicitats i, per tant, un marc on teixir relacions internacionals basades en l'intercanvi lleial i just.

En segon lloc, plantejant i construint noves aliances europees, socials, polítiques i econòmiques, lliures de les actuals dictadures de la UE i de la Troika i dels estats que en són servidors, és a dir, defugir de la construcció econòmica com a pilar d'Europa, recuperant control democràtic de les finances, socialitzant els sectors estratègics de l'economia i democratitzant l'administració, entre d'altres.

Uns altres 40 anys?

David Fernàndez

*Quaranta anys de cul i d'ignomínia;
 quaranta anys de cabotada indigna;
 quaranta anys amb faixí i amb medalles;
 quaranta anys de les penes de mort [...]
 quaranta anys de sang continuada;
 quaranta anys no es borren en un dia
 i cal lluitar, i lluitar cada hora,
 cada moment de la nostra existència,
 i fer sentir l'afany ocult dels ous,
 i no dormir, companys, i no jugar
 el joc malvat i funest del sambori,
 tot ple de punts i comes de les lleis.
 Jo us ho dic amb el cor a la mà;
 som poble, i hem de retornar al poble.
 Que la prudència no ens faça traïdors!*

«Quaranta Anys», Vicent Andrés Estellés

Lost in transition, enguany farà quatre dècades del referèndum autoconvocat per la dictadura per aprovar una llei de reforma política que va encetar la mal anomenada transició i que va instituir, des de dalt i en reservats, el règim del 78 i del capitalisme dels amiguets encara vigent. Teledirigida i monitoritzada (disciplinada per la por, violentada pel soroll dels sabres i condicionada per les misèries geopolítiques de la guerra freda) l'autoreforma lampedusiana del franquisme anticipava un leitmotiv evident: relligar-ho tot, blindar poders, restringir la possibilitat

democràtica i impedir cap canvi real de fons. Sense jutjar els perquès i el moment, limitem-nos a constatar-ne el resultat. Avui pocs negaran que en va sorgir una democràcia *low cost*, de baixa intensitat i pèssima qualitat, sustentada sobre la indissoluble impunitat de la dictadura i la tutela militar efectiva. D'aquell fangar, construït amb la connivència dels catalans de Franco i els llops esteparis de la nova política d'aleshores, en va sorgir el trencaclosques d'avui.

Com escrivia algú el llunyà 1991, preus de saldo i bescanvis transicionals, el principal problema per justificar aquelles vergonyes llargues, injustícies bèsties i amnèsies fondes no es produiria in situ i en directe amb els perdedors frustrats, els represaliats oblidats o les aspiracions traïdes de la nit al dia. No, el pitjor maldecap vindria amb el pas del temps, quan resultés difícil (si no impossible) fer entrar en raó uns fills i nets que no es considerarien els hereus del règim sinó les víctimes directes. Prova nua del cotó fluix democràtic: Com raonar-los avui que el rei de la democràcia el va nomenar el Franco de la dictadura? Com justificar-los les tones de silenci còmplice que han mantingut tancades, amb pany i forrellat i fins avui, les fosses comunes de l'horror? Com mirar-los a la cara per traslladar que l'amnistia de debò va ser per als botxins i que el pou del dolor continuat dels crims franquistes va restar del tot impune? Com vendre'ls com a «pacífica» i «modèlica» una transició que va acumular fins a 188 morts amb origen en la violència (policial, ultradretana o incontrolada) institucional? Com contextualitzar-los que encara avui hi hagi campanyes per retirar símbols o anul·lar sentències franquistes? Com vendre'ls que el canvi va ser disfressa?

Entre tantes metàfores possibles, August Gil Matamala sempre ho rebla amb una de prou explícita, i ben visual: El Tribunal de Orden Público, presidit per Mateu Cánoves, es va dissoldre el 4 de gener de 1977. El 5 de gener naixia, al mateix lloc, sota la mateixa presidència i amb els mateixos jutges intocats, l'Audiència Nacional que encara ens processa i jutja i que encara desobeïm. I li van dir democràcia, tu. Transició en píndola: ni una sola estructura franquista depurada. Maquillatge de pa sucat amb oli, bou per bèstia grossa i *Borbón y cuenta nueva*. I, a corre-cuita, girar un full escrit en blanc, vendre fascicles de la Prego amb la faula mítica dels vencedors i rodar *Cuéntame* com a tota explicació. Perquè si haguessin escrit els detalls i la factura hauríem hagut d'explicar per què els poders intocables i fonamentals del franquisme (i també els més corruptes: econòmics i financers, militars i policials, judicials i eclesiàstics) van quedar tan intactes com els seus crims, les seves vergonyes i les seves fortunes de guerra.

Tempus fugit, no cal dir que ja no podem canviar la transició, però encara som a temps d'evitar-la de nou. Sant tornem-hi perquè hi tornen: els senyors del règim, propietaris de l'Estat i terratinents de l'economia de casino, ja treuen *escuadra* y

cartabón per anul•lar qualsevol possibilitat de canvi, aturar tot intent democratitzador i baldar a cop de bastó qualsevol pastanaga. Fa 40 anys ho van fer desmobilitzant el personal, convencent-los propagandísticament que no hi havia res a fer i delegant en les elits tota resolució. Avui pretenen exactament el mateix. Que l'estratègia sigui una barreja de desgast rutinari repressiu i autoritari, extenuants cants de sirena al diàleg i falses esperes godotianes, no ens hauria de sorprendre. En bucle, fer el mateix ens durà al mateix lloc. Per això, la mobilització, el debat i la implicació són l'antídot, l'alternativa i l'autodefensa, que l'estat sempre sembla més gran si se'l mira de genolls. Caldrà evitar repetir errors i horrors, per impedir que se surtin amb la seva, pel mateix lloc i amb les mateixes trampes.

Els darrers mesos són prolífics en la barra lliure repressiva i en la pirotècnia expeditiva de la foguera inquisitorial: que si 155 de suspensió, que si 116 de setge, que si «afusellar tots els partidaris del referèndum» (el 80% del país), tal com va suggerir fa res, en banal ironia criminal, una tertuliana episcopal a la catòlica i catòlica 13TV. Més moderadament militar s'ha mostrat el president de Freixenet per tal de disciplinar un jovent desafecte: que torni, *somos novios de la muerte*, el servei militar obligatori. Corprenedor, això de l'operació diàleg (pura seducció política i arguments de pes militar) cada dia encisa més. En la rifa del garrot, escassa novetat per constant històrica, sempre rebrem. Ordres contra urnes: aquest és el pa que es dona al Tribunal del Sant Ofici Constitucional i la fetor del clavegueram estatal. És a dir, el dispositiu d'estat i la Brunete del règim que s'ha encarregat i s'encarregarà de dinamitar qualsevol esquema democràtic resolutiu que qüestionï el principi ultranacionalista de la indissoluble unitat d'Espanya, el principi autoritari d'ordre social i el principi vertical de jerarquia.

Tot i així, costa d'entendre que no ho entenguin. O potser és que ho han entès perfectament. El que no entenen (o el que ja han entès i per això recorren a la mà dura i a cridar per veure si ens fan callar) és que, en fons i forma, tot plegat remet a la llarga crònica d'un llarg desvincle, d'una sòlida desconexió social covada durant anys i menystinguda sempre. Segurament ja fa temps que hem marxat, en una silent desafecció esdevinguda punt d'inflexió col•lectiu i punt de no retorn decidit en comú. Res serà com abans, nosaltres ja no som els mateixos i el passat no tornarà. I ara arriba l'Estat (tard i malament) a provar de reinstaurar coercitivament un règim deslegítimat de tot i desautoritzat col•lectivament. Tot plegat salpebrat amb mil mentides (convertir qui vol urnes en colpistes, camuflar en demòcrates qui fila i ordeix l'excepció) i massa postveritats acumulades. Trampes, mentides i violència semiòtica, verbal i simbòlica de mal presagi i pitjor auguri. Escenari de conflicte (no pas de solucions) d'impossible encaix i d'improbable èxit: només des de la cínica i cega comoditat del despatx algú pot pensar que entraran i venceran amb una intervenció que no tindrà cap suport social, sinó tot al contrari,

en un procés democràtic, democratitzant i democratitzador, basat en l'activació social i la mobilització popular, ben singular al matxucat sud europeu i alçat contra els temps infames que ens toca resistir. Volem governar-nos, volen sotmetre'ns. Aquesta és l'equació que cal resoldre: si som capaços de construir un refugi democràtic i social contra la voracitat dels carronyaires contemporanis.

Es pot tornar enrere, com anhela el somni humit del règim? Massa tard i a misses dites. Els que gestionaven l'enrere ja no hi són i, per això, l'Estat recorre al 155. No hi haurà virrei bo ni català modèlic ni aliat social que pugui gestionar cap intervenció. Bé, sí que hi són, però passa que són a la paperera de la història o al banc sociovergent dels acusats, entre Palau i Pretòria, que jutja la corrupció en l'era autonòmica. Digues-li Narcís Serra, digues-li Prenafeta o Alavedra. El règim anterior a Catalunya ja no hi és ni tornarà. Contra els demòfobs, narcisistes i sociòpates amb qui afrontem la partida, es tracta de construir el nou un cop caigut el vell. Avui, ara i aquí, en trànsit altra vegada i obligats a una estranya clandestinitat parlamentària i democràtica, concorre un dilema moral antic, que remet al mite eloqüent i desobedient de Prometeu: ell va robar el foc als déus perquè era necessari i ens calia a tots per sobreviure. Però no va transgredir el codi perquè estigués bé robar sinó perquè no hi havia cap altra alternativa per aconseguir-lo i fer-lo arribar a tothom. El que rememorem encara és això: que hi ha moments clau en què cal desobeir per obeir la voluntat democràtica del nostre poble. Que si no desobeïm el règim no hi haurà futur en llibertat. Ens ho va escriure la Rojals fa sis anys amb anticipada lucidesa: «Tan gran ha estat el descrèdit, que al final només ens deixeu una opció: la de creure només en nosaltres.» En això s'entesta aquest país fa anys, malgrat les contingències, les incerteses i les dificultats. I sí, potser fins i tot tornen a passar. Però aquesta vegada ja serà de llarg. Perquè passi el que passi, revisitant Unamuno, el que sí que resta clar és que ni venceran ni convenceran. Mai més.

Sobretot perquè avui, ara i aquí, la crisi més arrelada de deslegitimació i desautorització del règim del 78 és el procés polític català. Fa ben poc, des d'Emilio Botín fins a Standard & Poor's alertaven que les amenaces democratitzadores contra el règim eren dues: el procés català i un possible tomb polític a l'Estat. Visibilitzats (i sap greu) la incapacitat, l'abast i les limitacions de la segona (a qui tant s'ha combatut des del mateix Estat), només queda l'esquerda catalana com a marc operatiu i com a opció de ruptura democràtica que superi els cadenats del 78. Ningú va dir que fos fàcil, però més difícil i refotut serà quedar-nos igual i al mateix lloc. Memòria i esperança, ahir com avui, cal obrir per baix i a la perifèria el que pretenen tornar a tancar per dalt i al centre. Qui vulgui fer-ho trobarà estris; qui no, excuses.

La transició de la dictadura a la democràcia, com reblava el 15M, s'està fent llarga, incerta i agònica, i tindrà més de marató que d'esprint final. Fa 40 anys, certament,

es va decretar la llei del silenci que ens obligava a restar cecs, muts i sords en un escenari despòtic de cartró pedra. Per si no ho enteníem, en fa 35 que va sortir el ventríloc del règim, transmutat amb tricorni, per etzibar un: «Todos al suelo», contra el qual la majoria social catalana ha decidit aixecar-se. Perquè, parafrasejant Freud, un model que genera tanta injustícia, corrupció i insatisfacció no pot durar gaire temps. Ni tampoc s'ho mereix. I, en perspectiva d'(in)dignitat nacional, social i democràtica, de dignitat com a poble, 40 anys sempre són massa.

El dilema de l'emancipació 40 anys després, torna a ser el mateix. És l'hora de posar unes urnes que arriben per quedar-s'hi, de retornar el país als seus legítims propietaris (la gent), de recuperar totes les sobiraniaes (començant per la popular) i de continuar construint la república que ja som i que ja estem fent. I fer-ho en la constant històrica que ens ha fet sempre avançar: quan les classes populars s'han activat i implicat, sense demanar permís per ser lliures i sense demanar perdó per ser-ho. És això el que ens juguem avui: els propers 40 anys. Entre la possibilitat democràtica i la regressió autoritària. Cara o creu, es tracta que el passat no torni més, que el present el fem nostre i que el futur sigui diferent: habitable, cooperatiu i millor. Fem-ho pels que ens van precedir en la lluita, en condicions molt pitjors; fem-ho pels que vindran, en condicions molt millors. Des del fil roig de la història, les urnes són per a elles i ells. Per a totes i tots. Pel més vell del nostres somnis.

El llibre que tens a les mans vol ser una reflexió col·lectiva sobre el moment polític que vivim. Un moment de molta intensitat i de gran profunditat política. Un moment que gira al voltant d'una eina molt concreta: el referèndum. El món cupaire reescriu en aquestes pàgines, de manera amena i pedagògica, algunes de les principals idees que s'amaguen dins d'aquest referèndum amb voluntat de reforçar-lo i de proclamar-ne la naturalesa transformadora. D'on venim, on som i quin futur volem construir en un procés constituent per bastir una república al sud d'Europa. Una autèntica oportunitat de canvi descrita per la coralitat de veus i mirades que hi ha en la llarga llista d'autores d'aquest opuscle des de la humilitat de creure que un referèndum pot ser la clau que obri tots els panys.